

The Interaction of Lifestyle and Housing and their Reflection in the Interior Spaces: Case Study of Armenians' Houses in Tehran

Agapeh Babakhani¹, Seyed-Abbas Yazdanfar^{*2}, Saeid Norouzian-Maleki³

Received: May 29, 2020; Accepted: Dec. 20, 2021

ABSTRACT

A set of legacies associated with individuals in the past are immaterial and intangible, which is visible in "places" where they live. The house is a reflection of the life style of a family lives in. One of the most important and effective ways to prevent a society from losing its identity is to study it and prove its reflection in real life. With regard to Armenian lifestyle in Iran (in particulate housing) and dealing with it closely, few studies have been conducted so far. Therefore, a research on the theme is important in terms of recording and transmitting it to future generations. The present study is based on the principle that one of the main pillars of housing quality is the connection of houses with the culture of their occupants. To improve the quality of housing, in which, a family resides from a certain community and shares common characteristics, it is necessary to increase a bond between cultural and habitat. This study aims to identify the effects of lifestyle on housing and subsequent effects of Armenian social and individual lifestyle patterns on their neighborhood, the exterior and interior layouts. For that purpose, a mixed research method has been applied to reach the desired objectives, with an Armenian neighborhood of Tehran being taken as a case study. Also, in the qualitative part of the study, the daily life of residents in the area and its surrounding, as well as short interviews with them were conducted and validated using space syntax analysis techniques. The results show that people engage in activities throughout the day, weeks, months and year, depending on everything that goes into their lifestyle. These are reflected in specific functions at specific places of the house and eventually, there are spaces that are more important for Armenians' activities. Finally, all of these findings and outcomes provide solutions for an appropriate housing design for Armenians in Tehran.

Keywords: housing, lifestyle, housing interaction, Armenians in Tehran

1. M.A. Student of Architecture, School of Architecture and Environmental Design, Iran University of Science and Technology, Tehran, Iran

2. Associate Professor of Architecture, School of Architecture and Environmental Design, Iran University of Science and Technology, Tehran, Iran (Corresponding Author)

✉ yazdanfar@iust.ac.ir

3. Assistant Professor of Landscape Architecture, Faculty of Architecture and Urban Planning, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

INTRODUCTION

The house is a place where people from different backgrounds can find their identity. Since individual, public relationship and social interaction begin at home, the culture and lifestyle of an individual or a family plays an important role in shaping the housing. The mutual relationship between lifestyle and residential environments is becoming increasingly blurred, which is the most fundamental issue of this research. The separation of the two components is taking place in any community, whether minority or majority. The main requirement of this research is to overcome the disappearance of what is known as Armenian culture and identity.

PURPOSE

The importance of maintaining a consistent home and lifestyle relation is something that is more pronounced in minority and sparsely populated areas. One of the most important and effective ways to prevent a society from losing its identity is to study it, to prove what reflects the identity in real life and also to create a resource for future researches. The present study attempts to analyze and determine how different components of lifestyle affect the home (Armenian), as well as to examine the relationship between the two components. The purpose is to identify the effects of the social and individual Armenian lifestyle in the neighborhood, physical structure, and spatial movement and how to use the residential spaces. We are looking for everything that reflects the everyday life of Armenians in their homes.

METHODOLOGY

In this research, a combined method was applied in an Armenian neighborhood that was selected as a case study in Narmak district of Tehran. Also, descriptive, analytical and logical reasoning methods were used. During the process, the data were collected through literature study, observation, field survey, interviews, simulation and finally using the space syntax analysis from DepthMap software.

FINDINGS

The spatial structure of the neighborhood is influenced by the design of a large part of 8th district of Tehran, known as Narmak. The general plan of the area is predictable with checkered layouts, including 100 public squares. The selected site is located in the eastern part of the 85th Square. In fact, there is no special symbol or element in the neighborhood that can differ from a non-Armenian one, still there are many tangible and immaterial differences found during the course of the study. There is no Armenian-style architecture in this neighborhood. In other words, the housing design has no difference from other structures of houses of non-Armenians. The pattern is the typical east-west geometry in Tehran.

In most cases, the hall is formed after the entrance space where close guests can be accommodated and entertained. Public spaces such as formal living and dining

areas are used for large number of guests. It should be noted that in homes where there is no hall space -only 20% of housing- many of the social activities take place in the living room. This space - the hall or living room - is used for socializing activities in most homes. Research into the social connection reveals that socialization is vital for the both physical and mental health of all people, but especially for the Armenian family.

The coffee table is the most important piece of furniture in daily routine of every Armenian family. Generally, drinking coffee with friends and guests is one of the most valuable daily activities in an Armenian household and it is somehow the heart of the home.

In the studied houses, it can be said kitchens, halls and in some cases living rooms in Armenian housing are the most important spaces because their biological functions as well as the most important social needs that are met there on a daily basis.

CONCLUSION

We tried to answer the questions and present the results in this research. We found that culture and behavioral factors are supportive and in a way represent the history, identity and the lifestyle of individuals in a housing and community. The cultural lifestyle has many components, and since humans are social beings, they know how to associate with their fellow humans in a peaceful manner. These interactions highlight important principles that can guide us in their daily living, and ultimately their household environment. Examining the two-way relationship between the Armenian lifestyle and their homes in a Tehran neighborhood inferred from social behaviors.

Moreover, the results found the people to be engaged in activities throughout the day, weeks, months and year, depending on everything that went into their lifestyle. These are reflected in specific functions at specific places of the house and eventually, there are spaces that are more important considering Armenians' activities. Finally, all of these findings and outcomes provide solutions for an appropriate housing design for Armenians in Tehran.

Iranian Cultural Research

Abstract

BIBLIOGRAPHY

- Afshari, M., & Pourdeyhimi, S. (2016). Lifestyle Scales in Dwelling. *Journal of Housing and Rural Environment*, 35(154), 3-16.
- Afshari, M., Pourdeyhimi, S., & Saleh Sedgh Poor, B. (2016). The environmental adaptation of human lifestyle. *Journal of Housing and Rural Environment*, 34(152), 3-16.
- Amini, N., & Nouroozianpour, H. (2014). Xalvat va mahramiyat: šenaxt-e tafavothā va šebāhathā-ye in do mafhum dar me'māri va šahrsāzi [Privacy and secrecy: Understanding the differences and similarities of these two concepts in architecture and urban development]. *Iranian Studies on Iranian-Islamic City*, 4(15), 99-107.
- Arabi, Z., Tavousi, S., & Mousavi, S. S. (2017). Sense of belonging to neighborhood and its role in social participation (Case of study: Tehran, Armenians' Region, A)]. *Iranian Social Development Studies*, 9(1), 21-33.
- Asefi, M., & Imani, A. (2014). Recognition and evaluation of the transformational factors of the spirit of Iranian traditional architecture: Originality of the past, novelty of today. *Journal of Urban Identity*, 19, 63-76.
- Asefi, M., & Imani, E. (2016). Bāz-t'arif-e olguhā-ye tarāhi-ye maskan-e matlub-e Irani-Eslāmi-ye mo'āser ba arzyābi-ye keyfi-ye xānehā-ye sonnati [Redefining design patterns of Islamic desirable contemporary housing through qualitative evaluation of traditional homes]. *Journal of Reasearch in Islamic Architecture*, 4(2), 56-73.
- Bashir, H., & Soleymanzadeh, A. (2014). Nazariye-ye hamfarhangi va goruhhā-ye hamfarhang: mot-le'at-e mon-sebat-e Arāmane dar Iran [Theory of co-culture and co-cultural groups: Study of Armenian communications in Iran]. *Studies Quarterly*, 21, 123-144.
- Bashir, H., Faeghi, S. (2013). Negarešsanji-ye Arāmane nesbat be erdebātāt-e beyn-e farhangi-ye Arāmane va mosalmānān-e sāken-e šahr-e Esfahān dar sāl-e 1392 (motale'e-ye moredi: Arāmane sāken-e šahr-e Esfahān [The Attitude-Survey of Armenian toward intercultural communication between Armenians and Muslims of Isfahan in 2013]). *Intercultural Studies Quarterly*, 20, 9-38.
- Beamish, J. O., Carucci Goss, R., & Emmel, J. (2001). Lifestyle influences on housing preferences. *Housing and Society*, 28(1-2), 1-28. doi: 10.1080/08882746.2001.11430459
- Beck, R. J., & Teasdale, P. (1978). Dimensions of social life style in multiple dwelling housing. In *Design for Communality and Privacy* (pp. 225-251). Boston: Springer. doi: 10.1007/978-1-4613-2853-7_15
- Bemanian, M. R., Gholami Rostam, N., & Rahmat Panah, J. (2011). Anāsor-e Hoviyat-sāz dar me'māri sonnati-ye xānehā-ye Irani, nemune-ye moredi xāne-ye Rasuliyān-e Yazd [Identity-promoting elements in the traditional architecture of Persian houses; A case study on the Rasoulian House of Yazd]. *Journal of Islamic Art*, 13, 55-68.

- Bigdeli, Z., & Pourmosavi, Z. (2017). Barrasi-ye raftār-e etela'yābi-ye zendegi-ye ruzmarre va mohithā-ye etelā'āti-ye Arāmane-ye šahr-e Tehran [A survey of everyday-life information seeking (ELIS) and information grounds of Armenians in Tehran]. *Journal of Human Information Interaction*, 4(4), 52-63.
- Boluoki, S., & Okhovat, H. (2016). Barrasi-ye tatbiqi-ye tašābohāt va tamāyozāt-e xānehā-ye Mosalmānān va Zartoštīyān dar Yazd [A comparative analysis of the similarities and differences between Zoroastrians and Muslims houses in Yazd]. *Journal of Studies on Iranian-Islamic City*, 22, 51-66.
- Dror, A. (2017). Arāmane-ye me'mār-e Iran [Armenian architects of Iran]. *Journal of Architect*, 102, 2-4.
- Falahi, A., & Mehdipour, H. (2015). The role of tradition and belief in physical modifications to housing reconstruction after 2005 earthquake in Qeshm Island, Gavazrin village. *Journal of Honar-Hā-Ye-Zibā: Me'māry Va Shahr-sāzi*, 19(4), 37-46. doi: 10.22059/jfaup.2015.55694
- Haeri, M. R. (1997). Tarāhi-ye maskan-e emruzi va osul-e me'māri-ye xānehā-ye sonnati [Designing the contemporary house and the architectural principles of traditional houses]. *Journal of Ābādi*, 23, 19-28.
- Ilka, S., Mansoori, B., Nasir Salaami, S. M. R., Saremi, S. A. A. (2015). Tabyin-e mafhum-e maskan va sokunat dar ruykard-e padidāršenāsi va rahyaft-e pārādāymhā-ye farhangi zisti [Phenomenological approach and the concept of living in the cultural paradigm of life]. *Journal of Modiriyat-e Šahri/Urban Management*, 39, 165-188.
- Jabareen, Y. (2005). Culture and housing preferences in a developing city. *Environment and behavior*, 37(1), 134-146. doi: 10.1177/0013916504267640
- Khakpur, M., Sheykh Mahdi, A. (2011). Barrasi-ye ta'sir-e farhang va taghyirāt-e ejtemā'i bar maskan-e rustāyi-ye Gilān [The effect of culture and social change on rural housing in Guilan]. *Journal of Urban Management*, 27, 229-245.
- Lee, H. J., Carucci Goss, R., & Beamish, J. O. (2007). Influence of lifestyle on housing preferences of multifamily housing residents. *Housing and Society*, 34(1), 11-30. doi:10.1080/08882746.2007.11430542
- Madahi S. M., Memarian, G. H. (2017). A space syntax analysis of vernacular dwelling configuration (case study: Boshrooyeh City). *Journal of Housing and Rural Environment*, 156, 49-66.
- Mahdavi, S. M. S., & Tavakoli Ghinani, F. (2010). Ethnic identity of Armenian: The sociological study of the factors affecting the continuity of Armenian ethnic; A case study of Armenian in Tehran]. *Journal of Social Sciences Bulletin*, 3(4), 71-101.
- Mahmud, S. A., Ahmad, A. S., & Abdullah, A. M. (2012). Lifestyle orientation and the residential environment: an exploratory review. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 49, 304-309. doi:10.1016/j.sbspro.2012.07.028

Iranian Cultural Research

Abstract

- Naghizadeh, M. (2002). Ta'sir-e me'mari va šahr bar arzešhā-ye farhangī [The impact of architecture and city on cultural values]. *Journal of Honar-Hā-ye-Zibā*, 11, 62-76.
- Nari Ghomi, M., & Abbaszadeh, M. J. (2014). Mehmān dar xāne: yek: Barrasi-ye tatbiqi miyān-e Iran va Gharb dar āstāne-ye dōwrān-e modern [Guest at home: a comparative study between Iran and the West at the threshold of Modern Age; Case study: Qajar Houses in Tabriz]. *Journal of Research in Islamic Architecture*, 2(2), 93-109.
- Ozaki, R. (2002). Housing as a reflection of culture: Privatised living and privacy in England and Japan. *Housing studies*, 17(2), 209-227. doi: 10.1080/02673030220123199
- Ozdemir, I. M., & Gencosmanoglu, A. B. (2007). Metamorphism in culture and housing desing: Turkey as an example. *Building and Environment*, 42(3), 1445-1452. doi:10.1016/j.buildenv.2005.12.007
- Pasdermadjian, H. (1998). *Tārix-e Armanestan* [History of Armenia] (Ghazi, M. Trans.). Tehran, Iran: Našr-e Zarrin.
- Petrosian, A. (2017). Jābejāyi-ye Armanian dar Tehran [Armenian moving in Tehran]. *Journal of Architect*, 102, 4-11.
- Rapoport, A. (1998). Using "culture" in housing design. *Housing and society*, 25(1-2), 1-20. doi: 10.1080/08882746.1998.11430282
- Rapoport, A. (2000). Theory, culture and housing. *Housing, Theory and Society*, 17(4), 145-165. doi: 10.1080/140360900300108573
- Rasoli, M. (2015). Negāhi be ravābet-e borun-gorūhi-ye diasporā-ye Armani ba tekiye bar mafhoom-e hāfeze-ye jam'i (motale'e-yi ensān šenāxti dar Arāmane Iran) [The study of out-group relations of the diasporic Armenians through collective memory]. *Journal of Social Sciences*, 70, 313-368.
- Salama, A. M., Wiedmann, F., & Ibrahim, H. G. (2017). Lifestyle trends and housing typologies in emerging multicultural cities. *Journal of Architecture and Urbanism*, 41(4), 316-327. doi: 10.3846/20297955.2017.1415773
- Salek, S., Gharaati, M., & Olia, M. R. (2013). Motale'e-ye tatbiqi-ye xānehā-ye bāzargānān-e Armani va Mosalmān-e Esfahān-e sadehā-ye yāzdahom ta sizdahom-e hejri-ye qamari [A Comparative study of Muslim and Armenian Merchants' Houses in Isfahan During the 17th to 19th Centuries: Regarding Influential Religious and Social Factors]. *Journal of Motale'at-e Tatbiqi-ye Honar*, 2(4), 53-68.
- Shasti, S., & Falamaki, M. (2014). Relation between Iranian life style & housing form; Based on the short-term society & geostrategic and geopolitical theory of Iranian society theories. *Interdisciplinary Studies in the Humanities*, 6(3), 117-137. doi: 10.7508/isih.2014.23.005
- Tabrizi Nour, N., Falamaki, M. M., Bahari Avilagh, M. (2016). Jostāri be motale'āt-e fazā, farhang va hoviyyat-e Irani dar taqābol ba mafāhim-e bonyādi-e me'mari-e Irani [A study of the interactions of Iranian space, culture and identity in opposition to the basic concepts of Iranian architecture]. *Journal of Šebak*, 2(4 & 5), 119-123.

Veal, A. J. (1993). The concept of lifestyle: a review. *Leisure Studies*, 12(4), 233-252.

Yazdanfar, S. A., & Zarrabi Alhosseini, M. (2016). Ta'sir-e šive-ye zendegi bar sâzmân-e fazâyi-e xâne; Motâle'e moredi: šahrestân-e Urmia [The impact of lifestyle on the domestic spatial organization; Case study, Urmia City]. *Journal of Anjoman-e Elmi-e Me'mari va Šahr-sazi-e Iran*, 6(2), 45-61. doi: 10.30475/ISAU.2016.62007

Yazdanfar, S. A., Hosseini, S. B., & Zaroudi, M. (2014). Farhang va šekl-e xâne; Motâle'e-ye moredi: xânehâ-ye sonnati-ye šahrestân-e Tonekābon va Râmsar [Culture and house form; Case study: Traditional houses in Tonekābon and Râmsar]. *Journal of Housing and Rural Environment*, 144, 17-32.

Iranian Cultural Research

Abstract

تأثیر متقابل سبک زندگی و مسکن و بازتاب آن در فضای داخلی: مورد مطالعه، خانه‌های آرامنه در محله نارمک تهران

آگاه باباخانی^۱، سیدعباس یزدانفر^{۲*}، سعید نوروزیان ملکی^۳

دریافت: ۱۳۹۹/۰۳/۰۹؛ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۹/۳۰

چکیده

بخش زیادی از میراث فرهنگی افراد که از گذشته با او در ارتباط است، غیرمادی و لمس‌ناپذیر است که در مکانی که در آن زندگی می‌کند، بروز و ظهور می‌یابد. در جامعه اقلیت، فرهنگ، به نسبت بیشتری لمس‌پذیر است و فرد را در جامعه‌ای بزرگ‌تر قابل‌شناسایی می‌کند؛ این درحالی است که پژوهش‌های محدودی درباره سبک زندگی آرامنه انجام شده است. پژوهش حاضر بر این اصل استوار است که یکی از ارکان اصلی کیفیت مسکن، ارتباط خانه با فرهنگ ساکنان آن است. هدف از انجام این پژوهش، شناخت ارتباط سبک زندگی و مسکن و در پی آن، تأثیرات سبک زندگی جمعی و فردی آرامنه بر محله، ساختار کالبدی خانه، چیدمان داخلی، و روش استفاده از فضاها است. برای دستیابی به اهداف پژوهش، نمونه‌های موردبررسی به روش ترکیبی تحلیل شده‌اند. همچنین، در بخش کیفی، زندگی روزمره ساکنان مناطق مورد مطالعه، در خانه و بیرون از آن و مؤلفه‌های تأثیرگذار بر شیوه زندگی آن‌ها از طریق مصاحبه‌های کوتاه بررسی شده است. برای اعتباربخشی به پژوهش‌های میدانی انجام‌شده، نحو فضا، روابط، و مجموعه‌های فضایی خانه‌های آرامنه با استفاده از نرم‌افزار Depthmap تجزیه و تحلیل شده‌اند. نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهند، افراد با توجه به شیوه زندگی خود، فعالیت‌هایی را در طول روز، هفته، ماه، و سال انجام می‌دهند که به صورت عملکردی خاص در فضای مشخصی از خانه بازتاب می‌یابد. این یافته‌ها راهکارهایی را برای طراحی مسکن مطلوب آرامنه این محله در دسترس قرار می‌دهد تا با بهره‌گیری از آن‌ها بتوان بین سبک زندگی و مسکن ساکنان هماهنگی ایجاد کرد.

کلیدواژه‌ها: مسکن، سبک زندگی، تأثیر سبک زندگی بر مسکن، آرامنه تهران

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران
۲. دانشیار معماری، گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران (نویسنده مسئول)
yazdanfar@iust.ac.ir
۳. استادیار معماری منظر، گروه معماری منظر، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

خانه مکانی است که می‌توان هویت فرد را در آن یافت و از آنجا که روابط فردی و جمعی و رفتارهای اجتماعی انسان از خانه شروع می‌شود، فرهنگ و سبک زندگی فرد یا خانواده در شکل‌گیری محل سکونت نقش بنیادینی دارد. رویکردهای طراحی مسکن - در زمینه‌های اجتماعی به روشن شدن بیشتر نیازها و تمرکز بیشتر بر فعالیت‌ها کمک می‌کند (بک و تیسدیل^۱، ۱۹۷۸، ۲۳۲-۲۲۵). رابطه دوسویه سبک زندگی و خانه‌ای که فرد در آن زندگی می‌کند (سلاما و همکاران^۲، ۲۰۱۷، ۳۱۷) روزبه‌روز کم‌رنگ‌تر می‌شود و این بنیادی‌ترین مسئله برای انجام این پژوهش به‌شمار می‌آید. گسست این دو عامل، در هر جامعه‌ای - چه اقلیت و چه اکثریت - در حال وقوع است، ولی اهمیت حفظ هماهنگی خانه و سبک زندگی، در جوامع اقلیت و کم‌جمعیت، محسوس‌تر است. یکی از مهم‌ترین و کارآمدترین روش‌ها برای جلوگیری از بحران هویت یک جامعه، مطالعه و تبیین مواردی است که این هویت را در زندگی واقعی بازتاب می‌دهند و همچنین، سبب ایجاد منبع ارزشمندی برای آیندگان می‌شود. روش زندگی، ابعاد بسیار پرشماری را در خود جای داده است که تک‌تک آن‌ها از هم تأثیر می‌پذیرند و بر محیط زندگی تأثیر می‌گذارند. با مطالعه محل زندگی فرد و رفتارهای وی می‌توان به نتایجی درباره علل نحوه استفاده از فضاهاى خانه دست یافت.

مسکن یک مسئله اجتماعی است و با پویایی زندگی هرروزه رابطه تنگاتنگی دارد (محمود و همکاران^۳، ۲۰۱۲، ۳۰۵). محیط می‌بایست درخور گروه‌های بهره‌بردار باشد و جنبه تقویت‌کننده خود را حفظ کند. یکی از مهم‌ترین ارکان یک خانه باکیفیت، ایجاد و حفظ سازگاری الگوی رویدادها و فضاها است. الگوی رویدادها همواره با الگوهای صورتی خاصی در فضا پیوندی ناگسستنی دارد (افشاری و همکاران، ۱۳۹۴، ۴). مطالعات پژوهشگران نشان می‌دهد که با وجود گسترده بودن سبک زندگی، ارتباط آن با موضوع مسکن به‌گونه‌ای محدود بررسی شده است؛ ازاین‌رو، ارزیابی محیط زندگی بر پایه اولویت‌های ناشی از سبک زندگی، کاملاً شناخته‌شده نیست. در زمینه ارزیابی محیط زندگی، بررسی سبک

1. Beck and Teasdale
2. Salama et al.
3. Mahmud et al.

زندگی یکی از روش‌هایی است که پژوهشگران می‌توانند از طریق آن به یک مجموعه غنی از اطلاعات دسترسی پیدا کنند (محمود و همکاران، ۲۰۱۲). همه آن‌ها، جنبه جامعه‌شناختی دارند که در جوامع اقلیت پررنگ‌تر است. آرامنه با کاهش جمعیت در ایران روبه‌رو هستند و شاید ضرورت اصلی در این شرایط، غلبه بر از بین رفتن فرهنگ و هویت آرامنه باشد. افرادی که در جوامع بزرگ‌تر به بقا و ادامه زندگی گرایش دارند، به مسائل فرهنگی و هویتی‌شان - ارمنستان، تاریخ، فرهنگ، آداب و رسوم - توجه بیشتری دارند؛ که این نوع برخورد با گذشته و پیشینیان، روش خاصی از زندگی و نوع رفتار با دیگران را به‌وجود می‌آورد.

با اینکه در پژوهش حاضر، «الگوی مسکن» آرامنه در اولویت نبوده است، یعنی تعریف الگوهای یکسانی برای خانه ارمنیان در تهران موردنظر نیست، اما در سال‌های اخیر پژوهش‌های پرشماری درباره الگوهای مسکن بومی در سراسر ایران از چشم‌انداز فرهنگ و شرایط بومی آن منطقه انجام شده است. برخی از آن‌ها این خانه‌ها و روند دگرگونی آن‌ها را در کنار دگرگونی فرهنگی در طول چندین سده بررسی کرده‌اند تا سرانجام، الگوی به‌دست‌آمده را معرفی کنند.

۱. پیشینه پژوهش

مداحی و معماریان (۱۳۹۵) در پژوهش «تجزیه و تحلیل پیکره‌بندی فضایی خانه‌های بومی با رویکرد نحو فضا»، پیکره‌بندی فضایی خانه‌های بومی در شهر بشرویه خراسان جنوبی را تجزیه و تحلیل کرده و نشان داده‌اند که تا اوایل دوره پهلوی اول، پیکره‌بندی و سازمان فضایی خانه‌های بومی، حفظ و از آن دوره به بعد، دچار دگرگونی‌های بنیادین شده است. اگرچه روند تاریخی، در پژوهش حاضر به کار نرفته است، ولی در بررسی شیوه برخورد با فرهنگ بومی و تأثیر آن بر سازمان فضایی و شکل خانه، بسیار اهمیت دارد. میری و شاکری‌زاده بر این نظرند که تصور کلی خانواده در ارتباط با خانه، ریشه در فرهنگ، آداب، و سنن آن‌ها دارد (فلاحی و مهدی‌پور، ۱۳۹۳؛ به نقل از میری و شاکری‌زاده، ۱۳۹۰). بیمیش^۱ و همکاران (۲۰۰۱) در پژوهشی بر پایه ارکان سبک زندگی - «تأثیر سبک زندگی بر ترجیحات مسکن» - نشان

داده‌اند که افراد، خانه‌ای را ترجیح می‌دهند که به سبک زندگی آن‌ها بسیار وابسته است. همچنین اوزاکی^۱ (۲۰۰۲) در پژوهش «مسکن به عنوان بازتاب فرهنگ: زندگی و حریم خصوصی در انگلستان و ژاپن» با توجه به بررسی‌های انجام شده در انگلیس و ژاپن درباره وجود ارتباط میان ارزش‌های فرهنگی و شکل فیزیکی - کالبد خانه، به این نتیجه رسیده است که خصوصی سازی بیشتر و اولویت دادن به حریم‌ها می‌تواند در شکل خانه بسیار مؤثر باشد.

بک و تیسدیل (۱۹۷۸) در پژوهش خود با عنوان «ابعاد سبک زندگی اجتماعی در مسکن جمعی» پس از بررسی میزان گرایش به حفظ خلوت در خانه و همچنین، مشارکت در فعالیت‌های جمعی بیرون از خانه یا در خانه (خانواده‌های آمریکایی - کانادایی و فرانسوی - کانادایی که در چند مجتمع مسکونی گوناگون زندگی می‌کنند) به این نتیجه رسیده‌اند که افراد در جوامع مختلف و با فرهنگ‌های گوناگون، نیازهای طراحی متفاوتی در روابط اجتماعی‌شان دارند. به بیان روشن‌تر، افرادی که روابط اجتماعی پویاتری دارند، نسبت به افرادی که منزوی‌تر هستند، نیازهای متفاوتی را در طراحی خانه‌های خود دنبال می‌کنند. تعریف آن‌ها از سبک زندگی اجتماعی در خانه، در بردارنده مجموعه‌ای از فعالیت‌های جمعی و روابط بین‌فردی است که بر پایه ارزش‌های اجتماعی، شخصیت، فرهنگ، و طراحی‌های محیطی تنظیم می‌شود. آن‌ها دریافته‌اند که همسایه‌ها به چه شکلی با یکدیگر ارتباط برقرار می‌کنند و براساس فعالیت‌ها و فرهنگ آن‌ها، روش‌های زندگی مشترکی میان همه خانواده‌های ساکن در یک شهر دیده می‌شود.

به نظر پژوهشگران، «روش زندگی انسان»، دارای وجوه آشکار و پنهانی است که محیط ساخته شده را متأثر ساخته و به طور پیوسته تغییر می‌دهد (افشاری و همکاران، ۱۳۹۴، ۳). در واقع، کارکرد اصلی مسکن، پاسخ‌گویی به سبک زندگی انسان است و اگر فرهنگ، رکن اساسی سبک زندگی دانسته شود، با توجه به پژوهش جبارین^۲ (۲۰۰۵) با عنوان «فرهنگ و ترجیحات مسکن در شهر در حال توسعه»، می‌توان به این نکته اشاره کرد که ترجیح

1. Ozaki
2. Jabareen

ساکنان برای انتخاب مسکن، بر فرهنگ و سبک زندگی استوار است. بیشتر آن‌ها بر پایه باورها و روش زندگی زنان جامعه ترجیح می‌دهند که در نزدیکی خانواده خود ساکن شوند و از زندگی در مجموعه‌های متراکم پرهیز می‌کنند، زیرا می‌تواند در حریم آن‌ها و بانوان خانه اختلال ایجاد کند. یافته‌های این پژوهش، به معماران آینده (پس از استقلال فلسطین) کمک خواهد کرد که با توجه به اولویت‌های سبک زندگی شهروندان، بهترین خانه‌ها را طراحی کنند. اوزدمیر^۱ و همکارش (۲۰۰۷) در پژوهشی با عنوان «دگرگونی در فرهنگ و طراحی مسکن» بیان کرده‌اند که همه عواملی که بر طراحی مسکن تأثیر می‌گذارند، در سه حوزه فرهنگی، اجتماعی، و روانشناختی خلاصه می‌شوند. این پژوهش با استفاده از نظریه لارنس با عنوان «نقش فرهنگ و سنت در ایجاد مسکن»، سعی کرده است ارکان اصلی خانه سنتی در ترکیه را، با توجه به نمونه‌های مطلوب، تعریف کند. آن‌ها خانه‌ها را از میان خانه‌های پیش و پس از سال ۱۹۸۰ برگزیده‌اند، زیرا این تاریخ در ترکیه آغاز دگرگونی‌های زیادی در زندگی سیاسی، اجتماعی و همچنین، در نیازهای معمارانه بوده است. در این پژوهش، راهکارهایی برای معماری آینده‌ی خانه‌های ترکیه‌ای ارائه شده است.

مسکن، پدیده‌ای اجتماعی است و چینی و نوع فضاها و همچنین، شکل ظاهری آن از عوامل فرهنگی، اجتماعی، و اقتصادی تأثیر می‌پذیرد. هدف اصلی مسکن، به وجود آوردن محیطی سازگار و هماهنگ با روش زندگی انسان است (ایلکا و همکاران، ۱۳۹۴، ۱۷۰-۱۶۶). لغت‌نامه انگلیسی آکسفورد، سبک زندگی را این‌گونه تعریف کرده است: «روشی که فرد با آن زندگی می‌کند». ویل^۲ (۱۹۹۳) در «مفهوم سبک زندگی» نیز در چارچوب یک تعریف مقایسه‌ای، آن را الگوی قابل تشخیصی از رفتار شخصی و اجتماعی فرد یا جامعه می‌داند.

سبک زندگی، مجموعه‌ای از الگوهای روش زندگی است که بر پایه مجموعه‌ای از شاخص‌های متمایز، اعم از خلق و خو، فعالیت‌ها، باورها، تمرین‌ها، و ارزش‌های افراد

1. Ozdemir

2. Veal

قابل تشخیص است. این تعریف‌ها بر چهار مفهوم دلالت دارند؛ نخست اینکه سبک زندگی می‌تواند با مرزهای فیزیکی، اجتماعی-فرهنگی، یا روان‌شناختی مشخص شود؛ دوم اینکه سبک زندگی می‌تواند به یک امر یگانه، یک پدیده، یا مکان وابسته باشد؛ سوم اینکه، در بسیاری از پژوهش‌ها، سبک زندگی به اولویت‌ها بستگی دارد و انتخابی است، سرانجام اینکه، سبک زندگی، هویت جامعه و فرد را با خود به همراه دارد (محمود و همکاران، ۲۰۱۲). به نظر می‌رسد، بی‌توجهی پژوهش‌ها به «مفهوم سبک زندگی در مسکن»، به این معنی است که به توانایی آن برای تبدیل شدن به یک مجموعه غنی از اطلاعات توجه نشده است. همچنین، می‌توان این‌گونه استدلال کرد که با نادیده گرفتن این مفهوم، به یکی از جنبه‌های بنیادین پژوهش یعنی بررسی میزان اهمیت فرهنگ و شباهت‌ها و تفاوت‌های موجود بین فرهنگ‌ها و زیرفرهنگ‌های گوناگون توجه نشده است.

پژوهش‌های بسیاری درباره سبک زندگی انجام شده است که برخی از آن‌ها نیز از این رویکرد در قالب معماری استفاده کرده و حتی طراحی‌هایی در این زمینه انجام داده‌اند. خلاصه‌ای از این پژوهش‌ها در جدول شماره (۱) ارائه شده است.

جدول ۱. خلاصه‌ای از پژوهش‌های انجام شده درباره سبک زندگی / فرهنگ و محیط مسکونی

ردیف	گردآورنده	سال	مؤلفه‌های بررسی شده
۱	آصفی و ایمانی	۱۳۹۵	کیفیت مسکن ایرانی و سنتی، متغیرهای بیان‌کننده این کیفیت‌ها اعم از سبک زندگی، تأثیر و نقش آن‌ها در طراحی‌های معاصر
۲	مداحی و معماریان	۱۳۹۵	تجزیه و تحلیل فضایی خانه‌های بومی بشرویه، سیر تحول متغیرهای تأثیرگذار بر طراحی خانه‌های بومی اعم از فرهنگ و سبک زندگی
۳	ایلکا و همکاران	۱۳۹۴	تأثیر دوسویه فرهنگ و محیط مسکونی با رویکردی جامعه‌شناسانه، مفهوم پدیدارشناختی مسکن و سکونت، پارادایم‌های فرهنگی در پیدایش مجموعه‌های مسکونی
۴	بلوکی و اخوت	۱۳۹۴	مقایسه همسانی‌ها و ناهمسانی‌های خانه‌های مسلمانان و زرتشتیان در یزد، تأثیر متغیرهای ارزش‌ها و باورهای دینی بر ساختار کالبدی خانه
۵	افشاری و همکاران	۱۳۹۴	شرح سازگاری محیط با روش زندگی با تکیه بر مفاهیم «قابلیت» و «معنی» در ایل قشقایی، فهم چرایی شکل خاصی از محیط و مسکن

ردیف	گردآورنده	سال	مؤلفه‌های بررسی شده
۶	شصتی و فلامکی	۱۳۹۳	رابطه بین سبک زندگی و مسکن ایرانی با تکیه بر نظریه «جامعه کوتاه‌مدت» و «نظریه راهبرد و سیاست سرزمینی جامعه ایران»، تأثیر هویت ایرانی معاصر بر نوع مسکن، تأثیر پایا و همیشگی سبک زندگی و هویت فردی بر کالبد بیرونی و چیدمان داخلی مسکن
۷	افشاری و پوردیهیمی	۱۳۹۵	تأثیر «مقیاس‌های روش زندگی» به‌عنوان یک مؤلفه فرهنگی آشکار بر مسکن و محیط مسکونی و تحلیل این مقیاس‌ها در خانه‌های بومی، تحلیل رفتاری-محیطی مسکن خانواده
۸	سالک و همکاران	۱۳۹۱	بیان تفاوت‌های بین سازماندهی و تزئینات خانه‌های بازرگانان ارمنی و مسلمان اصفهان در سبک صفوی به‌لحاظ اعتقادی و تعاملات اجتماعی با استفاده از آرای راپاپورت درباره فرهنگ، برداشت از خانه بازرگانان ارمنی و مسلمان و بیان تفاوت‌های آن‌ها از جمله نوع حریم‌ها در خانه
۹	یزدانفر و همکاران	۱۳۹۲	اهمیت تأثیر فرهنگ و مؤلفه‌های آن بر شکل خانه؛ برداشت از خانه‌های سنتی تنکابن و رامسر
۱۰	خاک‌پور و شیخ مهدی	۱۳۹۰	بررسی عوامل فرهنگی دگرگون‌ساز خانه‌ها و بافت روستاهای ایران (گیلان) در دنیای معاصر
۱۱	بمانیان و همکاران	۱۳۸۹	بررسی عناصر هویت‌ساز در معماری سنتی برای شناسایی هویت جامعه سنتی ایرانی
۱۲	Mahmud et al.	۲۰۱۲	مروری اکتشافی بر تعریف‌های سبک زندگی و زمینه‌های آن و بررسی تأثیر آن بر پژوهش‌های معماری مسکن
۱۳	Lee et al.	۲۰۰۷	ترجیحات مسکن (انتخاب) در مجموعه‌های مسکونی تعریف‌شده بر پایه فرهنگ فرد
۱۴	Jabareen	۲۰۰۵	بررسی تأثیر فرهنگ بر ترجیحات مسکونی (انتخاب مسکن و نوع آن) در شهرهای درحال پیشرفتی مانند شهر غزه بر پایه مؤلفه‌های فرهنگی آموس راپاپورت
۱۵	Ozdemir & Gencosmanoglu	۲۰۰۷	بررسی تأثیر سبک زندگی به‌لحاظ فرهنگی، اجتماعی، و روان‌شناختی بر شکل مسکن، بررسی نظریه‌های فرهنگی، بررسی خانه سنتی ترکیه، تأثیر دگرگونی سبک زندگی بر مسکن سنتی
۱۶	Ozaki	۲۰۰۲	بررسی تأثیر سبک زندگی و فرهنگ بر خانه‌های امروزی انگلستان و ژاپن، تأثیر زندگی خصوصی و حریم‌های خصوصی تر امروزی بر شکل خانه‌ها
۱۷	Beamish et al.	۲۰۰۱	تأثیرات عواملی مانند فرهنگ، طبقه اجتماعی، تحصیلات، ارزش‌ها، و... بر انتخاب نوع مسکن
۱۸	Rapaport	۲۰۰۰	مطالعه مسکن بر پایه رفتار محیطی

با در نظر داشتن این نکته که تأثیر رفتارها بر شکل خانه و روش زندگی، امری انکارناپذیر است، و همچنین، فرد همه آن چیزی است که از گذشتگانش به او رسیده است، پژوهش درباره گذشته آرامنه مفید و دارای اهمیت است. درباره تأثیر سبک زندگی آرامنه بر خانه‌هایی که در آن‌ها ساکن هستند، پژوهش‌های محدودی در دسترس است. پطروسیان (۱۳۹۶) در پژوهش خود با عنوان «جابه‌جایی ارمنیان در تهران» با انجام برخی پژوهش‌ها و گردآوری اطلاعات مفید درباره آرامنه، کمک بسزایی به پژوهش حاضر کرده است. نتایج پژوهش‌هایی که درباره آرامنه ایران انجام شده است — صرف نظر از پژوهش‌هایی که آرامنه را از دوره پارت‌ها و ساسانیان همراه ایران می‌دانند — حاکی از یک واقعه مشترک در تاریخ است که حضور آرامنه امروز را نتیجه کوچاندن آن‌ها به اصفهان توسط شاه عباس صفوی می‌دانند. مهاجرت آرامنه و پخش شدن آن‌ها در سراسر دنیا، سبب به وجود آمدن جامعه دیاسپورایی آن‌ها شده است که در واقع، پاسخ بسیاری از رفتارهای اجتماعی آن‌ها در جامعه میزبان است که سبک زندگی روزانه آن‌ها را شکل داده و رفتارشان در خانه را نیز توجیه می‌کند. پژوهش پیش‌رو، در پی شناخت، بررسی، و تعیین شیوه تأثیرگذاری مؤلفه‌های گوناگون سبک زندگی بر خانه (ارمنیان)، و همچنین واکاوی رابطه میان این دو عامل است. در واقع، هدف این پژوهش، شناخت تأثیرات سبک زندگی جمعی و فردی آرامنه بر محله، ساختار کالبدی، حرکت فضایی، و نحوه استفاده از فضاهای خانه است؛ در این راستا، پرسش‌های اصلی پژوهش عبارت‌اند از اینکه: «سبک زندگی و مسکن، چه تأثیری بر یکدیگر دارند؟»، «چگونه شیوه زندگی آرامنه در مسکن آن‌ها نمود پیدا کرده است؟» و پرسش فرعی پژوهش نیز این است که: «یک خانواده ارمنی با توجه به شیوه زندگی خود به چه فضاهایی در خانه‌اش اهمیت می‌دهد؟»

۲. چارچوب نظری پژوهش

مسکن، تنها یک فضای فیزیکی نیست که افراد در آن زندگی می‌کنند، بلکه فضایی برای برقراری روابط اجتماعی و انجام آداب و رسوم است. خانه، ارزش‌های نامحسوس فرهنگی را نمایش می‌دهد که امکان استفاده از فضاهای انتخابی را مرزبندی و محدود می‌کند

(اوزاکی، ۲۰۰۲). خانه، نخستین محیط ساخته شده برای انسان است که نقش بسیار بنیادینی در زندگی افرادی دارد که نه تنها آن را به عنوان یک سرپناه انتخاب کرده اند، بلکه محیطی است که در آن می توانند هویت خود را بیان کنند و شخصیتشان را ارتقا دهند. مسکن، محیطی است که رفتارهای فردی و روابط اجتماعی در آن شروع به شکل گیری می کنند و مهم ترین رویدادها در آن رخ می دهند (لی^۱ و همکاران، ۲۰۰۷). هر ناحیه مسکونی باید با توجه به ساختارهای گوناگون خانوادگی و نیازهای مکانی و اجتماعی مختلف ساخته شده و با داشتن ویژگی های فضایی و اجتماعی ویژه خود، محیط منحصر به فردی را ارائه دهد. زمینه های تاریخی، فرهنگی، اجتماعی، و محیطی از جمله عواملی هستند که در شکل گیری آثار معماری، به ویژه مسکن، بسیار تأثیرگذارند (آصفی و ایمانی، ۱۳۹۵). کالبد خانه، معماری داخلی، و طراحی فضای زیستی در یک محله، تحت تأثیر فرهنگ ساکنان آن است (جبارین، ۲۰۰۵).

۱-۲. سبک زندگی و رابطه آن با مسکن

پیکربندی فضایی خانه و طراحی درون آن (سازمان فضایی) و شکل خانه ها در یک منطقه می تواند فرهنگ ساکنان آن را حمایت یا مختل کند (مداحی و معماریان، ۱۳۹۵). در مقابل، به نظر راپاپورت (۱۹۹۸)، فرهنگ، مفهومی بسیار کلی و انتزاعی دارد. وی بر این نظر است که «طراحی برای فرهنگ» تقریباً ناممکن است و امکان دستیابی به آن به دلیل گسترده بودنش وجود ندارد. «ارزش ها» مهم تر و در دسترس تر هستند و امکان ایجاد رابطه را فراهم می کنند. راپاپورت در این مورد، مفهوم «سبک زندگی» را پیشنهاد می کند. سبک زندگی، مجموعه ای از رفتارهایی است که می تواند دلیل تنوع محیط مسکن - و ارتباط آن با فرهنگ را توضیح دهد. زندگی روزمره، عرصه ای است که افراد یک جامعه، رفتارهای گوناگون روزمره خود را در آن انجام می دهند. زندگی روزمره، آشکارکننده عادت واره ها، الگوها، و شیوه عملکرد افراد یک جامعه است که می توان از درون آن، عناصری را برای تبیین وقایع رخ داده در عرصه های دیگر مرتبط با آن، به دست آورد. زندگی روزمره از منظری کلی و عینی، حقیر و ناچیز است، اما در مقابل، به دلیل تلاش برای خودسامانی کامل و

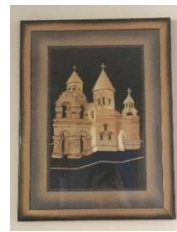
تفسیر دوباره جهان به منظور «کاربرد درونی»، پیروزمند و نشاط‌آور است (تبریزی نور و همکاران، ۱۳۹۵). زندگی روزمره در فضا رخ می‌دهد و انسان‌ها در فضا زندگی می‌کنند؛ یعنی رابطه‌ای پیوسته از کنش‌های متقابل با آن دارند: از آن تغذیه می‌شوند و آن را تغذیه می‌کنند؛ از آن تغییر پذیرفته و آن را تغییر می‌دهند؛ در آن فضا حرکت می‌کنند و با این حرکت خود در فضا معنا می‌آفرینند؛ اجزای فضا را به نشانه‌های معناداری برای خود تبدیل می‌کنند یا نشانه‌هایی از بیرون بر فضا می‌افزایند (شصتی و فلامکی، ۱۳۹۳). سبک زندگی به مبل و میز خانه یا اتومبیل خانواده محدود نمی‌شود، بلکه به روش زندگی کردن مربوط است (بیمیش و همکاران، ۲۰۰۱). نظام فعالیت‌ها (نظام رفتاری) را می‌توان یکی از عینی‌ترین و ملموس‌ترین بیان‌های فرهنگ سکونت و شیوه زندگی معرفی کرد (مداحی و معماریان، ۱۳۹۵؛ یزدانفر و ضرابی‌الحسینی، ۱۳۹۴). افراد یک جامعه در عین اینکه در ساختار ویژه‌ای کنش دارند، هم‌زمان با کنش‌های خود، ساختار می‌آفرینند و به این ترتیب، حدود ساختارهای موجود را نیز دستخوش تغییر و دگرگونی می‌کنند (شصتی و فلامکی، ۱۳۹۳). مسکن، پدیده‌ای اجتماعی است و چینش و نوع فضاها و همچنین، شکل ظاهری آن از عوامل فرهنگی، اجتماعی، و اقتصادی تأثیر می‌پذیرد. کارکرد اصلی مسکن، پاسخ‌گویی به سبک زندگی انسان است و در این بین، روابط اجتماعی در چارچوب فرهنگ و سبک زندگی حاکم انجام می‌شود. به بیان روشن‌تر، تأثیر خانه بر سبک زندگی و شکل دادن به هویت فرد، جنبه‌ای تقریباً نهفته از رابطه بین سبک زندگی و مسکن است.

۲-۲. دلایل ایجاد فرهنگ کنونی ارامنه

ارمنیان از تباری باستانی سرچشمه می‌گیرند و پیدایش آن‌ها، مانند ایرانیان، مربوط به دوران آمیخته با اساطیر است. آنان دارای هویت قومی / ملی بسیار نیرومندی هستند که همواره در اندیشه‌هایشان وجود دارد. نخستین ملتی که به طور رسمی (۳۰۱ میلادی) مسیحیت را پذیرفت، ارمنیان بودند. پس از تقسیم شدن و کشمکش‌های تاریخی بسیار در سده ۲۰ میلادی هرآنچه از سرزمین‌های ارمنی‌نشین به جا مانده بود، به شوروی الحاق شد و تنها ۲۵ سال پیش، بخش کوچکی از آن با نام جمهوری ارمنستان، استقلال یافت (پطروسیان، ۱۳۹۶).

شاه صفوی بخش عمدهٔ آرامنهٔ کوچ داده شده را در مناطق مرکزی ایران، به ویژه در پایتخت - اصفهان - و در زمین های سلطنتی حاشیهٔ جنوبی زاینده رود ساکن کرد (درور، ۱۳۹۶). آرامنه در هر کشوری از جمله ایران، خود را جزء جوامع دیاسپورا می دانند. در تعریف دیاسپورا آمده است: «هر اقلیت قومی یا مذهبی که به صورت فیزیکی از سرزمین اصلی خود پراکنده شده است، بدون در نظر گرفتن علت پراکندگی و بدون توجه به اینکه تاجچه حد میان او و سرزمین اصلی اش ارتباطات فیزیکی، فرهنگی، یا احساسی وجود دارد، یا اصلاً چنین رابطه ای دارد یا ندارد، دیاسپورا به شمار می آید». اعضای دیاسپورا، خود آگاهی ملی عمیقی دارند و به سبب همین خود آگاهی، زندگی اجتماعی و فرهنگی فعالی داشته و آثار هنری و ادبی فراوانی خلق می کنند؛ در حالی که مهاجرت، در بسیاری از مواقع، فرایندی موقت و کوتاه است و هیچ یک از عناصر یاد شده دربارهٔ مهاجران صدق نمی کند. الگوی رابطهٔ فرهنگی آرامنه با جامعه ایرانی از نوع امتزاج گزینی است که بر پایهٔ آن برخی عناصر فرهنگی بیگانه را دریافت و با فرهنگ خودی در آمیخته اند. گروه های هم فرهنگ دست به خلق «نظام های ارتباطی» می زنند که بازتاب تجربه ها و تعاملاتشان با گروه مسلط است (بشیر و سلیمان زاده، ۱۳۹۳). گروه های اقلیت معمولاً تا اندازه ای به لحاظ فیزیکی و اجتماعی از اجتماع بزرگ تر جدا هستند و در محله ها، شهرها، یا مناطق معینی از کشور متمرکزند (بشیر و فائق، ۱۳۹۳). پژوهش های تاریخی و میدانی نشان می دهد که بقای قومی ملت ارمنی هم به سبب شدت و قوت دل بستگی آن ها به عناصر هویتی خود و هم در نتیجهٔ ایجاد سازوکارهایی برای پاسبانی از مرزهای فرهنگی شان بوده است و فعالیت های اجتماعی آن ها را هدایت می کند (رسولی، ۱۳۹۴).

تصویر ۱. عناصر «عینی» هویت بخش برگرفته از تاریخ و سنت که بیشتر آرامنه با آن ها زندگی می کنند

از دیدگاه جامعه‌شناختی، عضویت‌های گروهی، هنجارها، بایدها و نبایدهایی را برای فرد در پی دارد که فرد ناگزیر از پیروی از آنها است. یک گروه در یک جامعه میزبان، بر پایه عوامل و شرایط گوناگونی، از جمله شدت و قوت عناصر هویتی قوم اقلیت، سازوکارهایی دارد که سبب ماندگاری آن در برابر فرهنگ اکثریت می‌شود، همچنین، شرایط اجتماعی جامعه میزبان به بقای عناصر هویتی آنها کمک می‌کند (بشیر و سلیمان‌زاده، ۱۳۹۳). عناصر عینی هویت ارمنی عبارت‌اند از: مذهب یا کلیسای ارمنی، زبان، خط، موسیقی، سرزمین و مرزهای سرزمین، آداب و رسوم و سنت‌های ارمنی (جشن‌ها و اعیاد خاص کلیسای ارمنی مانند جشن آب‌پاشی، جشن اختراع خط ارمنی، و جشن ترجمه)، نمادها (آارات)، و.... عناصر ذهنی هویت ارمنی عبارت‌اند از: احساس تعلق به جامعه ارمنی، احساس برگزیدگی (اسطوره برگزیدگی، اسطوره هایک و بل)، ایده بازگشت به سرزمین اصلی، رخداد‌های تاریخی (نسل‌کشی ارمنه) (عربی و همکاران، ۱۳۹۵؛ مهدوی و توکلی قینانی، ۱۳۸۸).

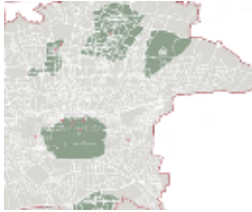
آغاز سکونت ارمنیان در تهران، احتمالاً به دوره ساسانی و حتی پیش از آن می‌رسد. می‌توان تصور کرد که از آن هنگام نامشخص، تا حدود سده دهم خورشیدی، شهر با آهنگی بی‌شتاب و یکنواخت، بالندگی و گسترش داشته است (پطروسیان، ۱۳۹۶). در شهرها نیز ارمنیان، کم‌وبیش به سکونت در نزدیکی یکدیگر گرایش داشته‌اند، اما هیچ‌گاه بخش‌های کاملاً ارمنی‌نشین مانند پدیده اروپایی «گتو»، وجود نداشته است. البته شهرک جلفای اصفهان را باید استثنایی دانست که آن هم برنامه‌ریزی شده و احتمالاً به‌دستور شخص شاه عباس بوده است. در شهرهای دیگر، کوچه ارمنه، خیابان ارمنه، و محله ارمنی‌نشین تنها به این معنا بود که حضور ارمنیان در آنجا احساس می‌شد و معمولاً نوعی از بناهای عمومی مانند کلیسا، مدرسه (در سده‌های اخیر)، باشگاه یا انجمن و مغازه‌هایی که نیازهای ارمنیان را می‌فروختند، وجود داشت. احتمال کمی دارد که پیش از دوره قاجار هیچ ارمنی‌ای به تهران نیامده باشد، ولی در مجموع می‌توان آغاز مهاجرت ارمنیان به تهران را هم‌زمان با پایتخت شدن آن در دوره قاجار انگاشت. جمعیت ارمنیان تهران در آن دوران حدود ۳۰۰ نفر برآورد شده است. از همین هنگام، مهاجرت نسبتاً ملایم ارمنیان از

شهرهای دیگر ایران و گاهی کشورهای دیگری مانند عثمانی و روسیه به تهران آغاز شد. مراحل سکونت ارمنیان در تهران را می‌توان به ۷ بخش کلی تقسیم کرد که حدوداً از سال ۱۱۷۲ تا ۱۳۹۵ خورشیدی طول کشیده است.

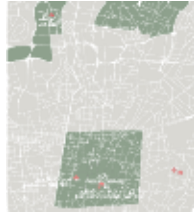
جدول ۲. مرحله‌بندی سکونت ارمنیان در تهران

نام دوره و سال	وضعیت
دارالخلافه ۱۷۹۵-۱۸۱۷/م ۱۱۷۲-۱۲۵۰ خ (تصویر شماره ۲)	- حضور قابل‌حس ارامنه در سکونت، دکان‌داری، و کارهای دولتی و فرهنگی؛ - مهاجرت برخی از کارآفرینان ارمنی؛ - ورود و گسترش در محله بازار و اندکی در محله ونک.
ناصری-مظفری ۱۸۷۰-۱۹۰۰/م ۱۲۵۰-۱۲۸۰ خ (تصویر شماره ۳)	- افزایش آشنایی عموم مردم ایران با سبک زندگی غربی و آشنایی بسیاری از ارامنه به زبان‌های اروپایی؛ - گسترش محله بازار و به‌وجود آمدن محله‌هایی در شمال شهر مانند دروس.
مشروطیت و جنگ جهانی اول ۱۹۰۰-۱۹۲۰/م ۱۲۸۰-۱۳۰۰ خ (تصویر شماره ۴)	- مهاجرت تبعه عثمانی و روسی به تهران؛ - کوچ درون‌شهری و پخش شدن ارامنه در محله‌های دولت، حسن‌آباد، شیخ‌هادی، یوسف‌آباد، و...؛ - گسترش محله‌های پیشین و همچنین، به‌وجود آمدن محله منصورآباد.
پهلوی نخست و جنگ جهانی دوم ۱۹۲۰-۱۹۴۵/م ۱۲۹۹-۱۳۲۴ خ (تصویر شماره ۵)	- بسته شدن انجمن‌ها و مدارس و مطبوعات ارامنه به مدت ۷ سال؛ - کوچ به زیرمحله‌های پیشین مانند خیابان ویلا، کمی شرق‌تر مانند پل چوبی، امام حسین امروز؛ - پیشروی به سوی شرق تهران.
ظهور و سقوط بهجت‌آباد ۱۹۴۵-۱۹۵۵/م ۱۳۲۴-۱۳۳۴ خ (تصویر شماره ۶)	- جلوگیری روسیه از مهاجرت ارامنه (به ارمنستان) و ماندگاری بسیاری از روستاییان و ساکنان شهرهای دیگر در تهران و افزایش جمعیت ارمنیان تهران پس از جنگ جهانی دوم؛ - پاکسازی محله حاشیه‌نشین بهجت‌آباد؛ - امکان خرید زمین برای ارامنه خارج‌شده از بهجت‌آباد در شرق تهران و ایجاد محله‌های ارمنی‌نشین در مجیدیه، وحیدیه، نارمک، خیابان زرکش و حشمتیه.
رشد شتابان ۱۹۵۵-۱۹۸۰/م ۱۳۳۵-۱۳۵۷ خ (تصویر شماره ۷)	- افزایش ارامنه تهران نسبت به شهرهای دیگر کشور؛ - کاهش تمرکز در محله‌های ارمنی و آغاز پخش شدن آن‌ها در سطح شهر.
دوره کنونی ۱۹۸۰-۲۰۱۶/م ۱۳۵۷-۱۳۹۵ خ (تصویر شماره ۸)	- آغاز مهاجرت به خارج در طول جنگ تحمیلی؛ - کاهش چشمگیر زیرساخت‌های اجتماعی ویژه ارمنیان.

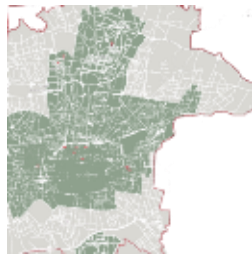
تصویر ۴. ارمنیان در تهران در سال‌های ۱۹۲۰ م: گسترش محله بازار و اضافه شدن محله‌های شمال شهر و منصورآباد

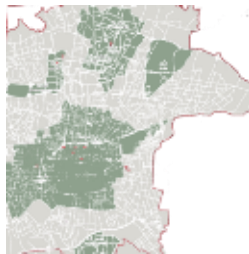
تصویر ۳. ارمنیان در تهران در سال ۱۸۸۰ م: گسترش محله بازار و اضافه شدن محله‌هایی در شمال شهر مانند دروس، قلعهک / خوردین

تصویر ۲. ارمنیان در تهران در سال ۱۸۱۰ م: تمرکز در محله بازار به علاوه ده ونک

تصویر ۷. ارمنیان در تهران در سال‌های ۱۹۶۵ م: گسترش در سمت شرق و شمال

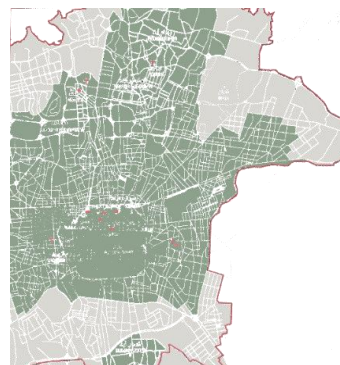
تصویر ۶. ارمنیان در تهران در سال‌های ۱۹۵۰ م: افزایش چشم‌گیر ارامنه در محله‌های مرکزی شهر

تصویر ۵. ارمنیان در تهران در سال‌های ۱۹۴۰ م: گسترش در شمال و همچنین گسترش در مرکز شهر

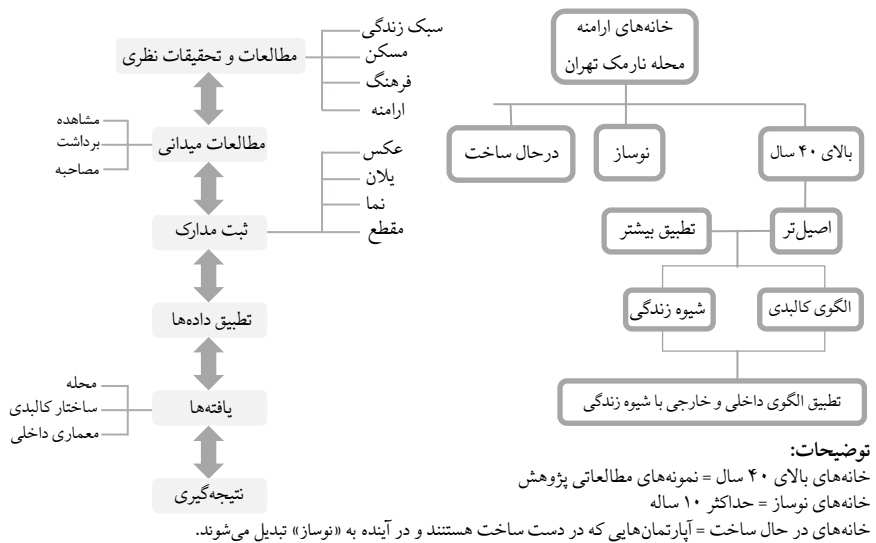
تصویر ۹. پراکندگی ارامنه از ۱۸۱۰ تا ۱۹۸۰ میلادی

تصویر ۸. ارمنیان در تهران در سال ۱۹۸۰ م: پخش شدن ارمنیان در کل شهر و گسترش به شرق، شمال و جنوب

۳. روش پژوهش

در این پژوهش از روش ترکیبی (کیفی و کمی) استفاده شده است. در فرایند پژوهش، ابزارهای پژوهش‌های کتابخانه‌ای، مشاهده، برداشت میدانی، مصاحبه، شبیه‌سازی و سرانجام برای تجزیه و تحلیل نحو فضا، نرم‌افزار DepthMap به کار رفته است. پژوهش‌های کتابخانه‌ای با مراجعه به اسناد و منابع دست اول موجود درباره مفاهیم خانه، سبک زندگی، فرهنگ، آرامنه، و تاریخ آن‌ها گردآوری شده است. در بخش مشاهده و برداشت میدانی، برپایه روش موردپژوهی، ۲۰ خانه با قدمت بالای ۴۰ سال با ساکنان ارمنی در محله ارمنی نشین واقع در منطقه نارمک تهران (منطقه ۸) شناسایی و بررسی شده‌اند. ۱۰ خانه به صورت تصادفی گزینش شده و در پژوهش حاضر معرفی شده‌اند. برای شناسایی انواع فعالیت - بیشتر مربوط به فرهنگ خاص - و نظام رفتاری شکل گرفته در فضاهای خانه‌های مورد مطالعه، از مصاحبه و نیز تجربه ساکنان محله، استفاده شده است. همچنین، به منظور اعتباربخشی به یافته‌ها، مجموعه فضایی حاصل از این فعالیت‌ها به صورت نحو فضا با استفاده از نرم‌افزار DepthMap تحلیل شده است تا بتوان فعالیت‌های وابسته به فرهنگ و آداب و رسوم آرامنه را شناسایی و از طریق آن به روابط سازمان فضایی خانه دست یافت.

شکل ۱. ساختار پژوهش

۱-۳. موقعیت مورد مطالعه: محله آرامنه در منطقه ۸ تهران

منطقه ۸ تهران به وسعت ۱۳۲۲ هکتار که در حوزه شرقی تهران واقع شده است، از سمت شمال و شمال شرقی به شهرداری منطقه ۴، از جنوب به شهرداری منطقه ۱۳، و از سمت غرب به شهرداری منطقه ۷ محدود می‌شود. نخستین محله مهاجرنشین از سال ۱۳۲۰ به بعد در زمین‌های جوادیه در جنوب غربی تهران به وجود آمده که به تدریج و پایه پای آن، توسعه بی‌ضابطه شهری در شرق تهران و نواحی دیگر نیز شروع شده است. مجموعه مورد مطالعه در محله زرکش و در قسمت شرقی میدان ۸۵ واقع شده است.

تصویر ۱. منطقه ۸ تهران

محله‌های منطقه ۸ عبارت‌اند از: (۱) تهرانپارس؛ (۲) دردشت؛ (۳) مداین؛ (۴) هفت‌حوض؛ (۵) فدک؛ (۶) نارمک؛ (۷) کرمان؛ (۸) مجیدیه؛ (۹) لشکر؛ (۱۰) سیلان؛ (۱۱) تسلیحات؛ (۱۲) وحیدیه؛ (۱۳) زرکش.

تصویر ۱۱. محلات منطقه ۸ تهران

همان‌گونه که پیشتر گفته شد، حضور آرامنه در این منطقه از تهران، بیشتر نتیجه جابه‌جایی پدرانشان از بهجت‌آباد تهران در سال ۱۳۳۳ و همچنین، کوچ‌های دیگر درون و برون شهری است. مرکز محله‌های آرامنه، در هیچ محله‌ای، یک بنا یا یک پارک یا یک

عنصر یگانه نیست. مراکز محله برای چنین جوامعی با تراکم کاربری‌های فرهنگی و مذهبی تعریف می‌شوند. این بناها در یک جایگاه مرکزی (نه لزوماً مرکزیت فیزیکی) قرار دارند که خانه‌های مسکونی، واحدهای تجاری، واحدهای خدماتی، و کاربری‌های دیگر ارامنه پیرامون آن پدید آمده‌اند. اجزای اصلی یک محلهٔ ارمنی، کلیسا و مدرسه است. ارامنهٔ هر محله باید مدرسه خود را داشته باشند تا بتوانند تا پایان دورهٔ متوسطه، درس‌های مربوطه را در آنجا فراگیرند و باید کلیسایی در نزدیکی خود داشته باشند تا برای اعیاد و مراسم‌های مذهبی یا دعا و دیدن هم‌نوعان خود در آن فضا حضور داشته باشند.

تصویر ۱۲. بخشی از منطقه ۸ و محدوده مورد مطالعه/مرکز محله و ارکان آن

داخل کلیسا: عید کریسمس

نمای بیرونی کلیسا: عید کریسمس (به صدا درآوردن ناقوس کلیسا در شب کریسمس)

تصویر ۱۳. کلیسای «تارگمانچاتس»

به منظور تحلیل الگوی مسکن ارامنه با توجه به سبک زندگی آن‌ها، نخست، همهٔ خانه‌های محلهٔ ارامنه، واقع در منطقه ۸ تهران، مشاهده شده و شناختی از ساکنان آن‌ها به دست آمده است. سپس، با توجه به اهداف و ضرورت موضوع، خانه‌هایی که قدمت آن‌ها بیش از ۴۰ سال بوده و از ابتدا ساکنان ارمنی داشته‌اند، شناسایی، و از میان آن‌ها، ۲۰ خانه به صورت تصادفی انتخاب و مطالعه شده‌اند.

○ ● خانه‌های برداشت‌شده

تصویر ۱۴. موقعیت خانه‌های برداشت‌شده

جدول ۳. معرفی اجمالی ۱۰ خانه مطالعه شده

خانه	پلان	نوعاد طبقات	قدمت (سال)	مساحت زمین	خانه	پلان	نوعاد طبقات	قدمت (سال)	مساحت زمین
۱	غوکاسیان	۳	۶۶	۲۱۰	قریبان		۳	۶۰	۱۹۵
۲	میناسیان ۱	۴	۵۰	۱۸۰	صفریان		۲	۵۰	۱۹۷
۳	میناسیان ۲	۳	۵۰	۲۶۰	پرنظری		۲	۵۰	۸۰
۴	زارع	۳	۶۰	۱۳۰	باباخانی		۳	۶۵	۲۰۰
۵	نورسسیان	۳	۵۰	۲۱۰	شاهبندی		۳	۴۰	۲۱۰

● آشپزخانه ● نشیمن و پذیرایی ● مکت (هال) ● اتاق خواب ● حمام ● سرویس ● تراس ● نورگیر

فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران

۱۷۱

تأثیر متقابل سبک زندگی و مسکن و بازتاب آن ...

۴. یافته‌های پژوهش

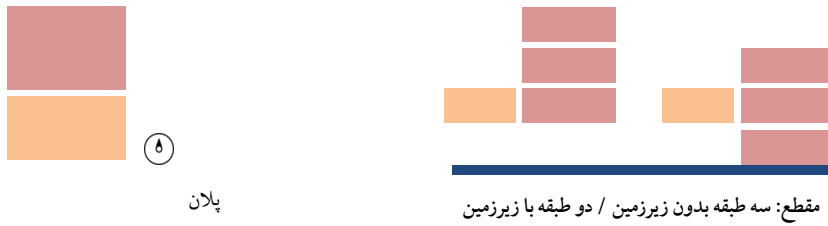
۴-۱. ساختار کالبدی محله

ساختار کلی محله، تحت تأثیر طراحی شهرک بزرگی در منطقه ۸ شهر تهران است که به محله نارمک معروف است. پلان کلی منطقه، قابل پیش‌بینی و شطرنجی است. این محدوده، در بردارنده ۱۰۰ میدان است که محدوده مورد مطالعه در قسمت شرقی میدان ۸۵ واقع شده است. در ساختار محله، به لحاظ بصری، نشانه یا عنصر خاصی مشاهده نمی‌شود، اما تفاوت‌های نامحسوس و معنوی، بسیار ملموس است. برای افراد غیرارمنی، مشاهده محله‌ای که ۹۰ درصد ساکنان آن به زبانی غیر از زبان فارسی صحبت می‌کنند، بسیاری از مغازه‌ها، فروشنده و صاحبان ارمنی دارند، افراد همیشه پس از دیدن همدیگر در مسیر رفت و آمدشان صحبت و احوال‌پرسی می‌کنند، بسیاری از آن‌ها یکدیگر را می‌شناسند، و بوی قهوه خام به مشام می‌رسد، کمی عجیب و غیرعادی به نظر می‌رسد.

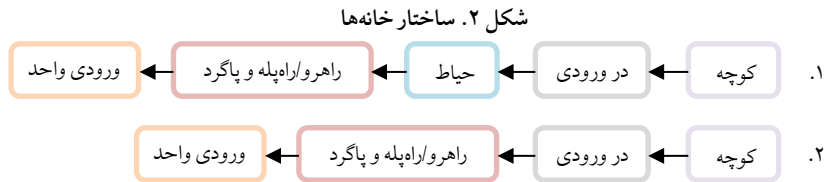
۴-۲. ساختار کالبدی خانه

با توجه به پژوهش‌های انجام‌شده نمی‌توان گفت که تفاوتی میان ساختار کالبدی — نمای بیرون یا انتخاب زمین و قرارگیری بنا در آن — خانه‌های آرامنه و غیرارمنه وجود دارد. ساختار کالبدی‌ای که ویژه آرامنه باشد در این محله وجود ندارد. هندسه کالبد خانه‌ها در مقایسه با خانه‌های دیگری که از ابتدا ساکنان ارمنی نداشته‌اند، تفاوتی ندارد. الگوی غالب، کشیدگی شرقی-غربی است. سلسله‌مراتب ورودی به خانه نیز به دو شکل کلی تقسیم می‌شود (شکل شماره ۲). در خانه‌های شمالی، فرد پس از ورودی اصلی، وارد حیاط شده و بدون هیچ اختلاف سطحی وارد راه‌پله‌ها می‌شود و به طبقه‌ها دسترسی دارد. در خانه‌های جنوبی، بدون اختلاف سطح، ورودی اصلی به راه‌پله دسترسی باز می‌شود.

پلان

شکل ۳. سلسله مراتب ورود به خانه

۴-۳ معماری داخلی

با تحلیل فعالیت‌های ساکنان و مصاحبه‌های انجام‌شده با آنها، ابعاد شیوه زندگی به ۴ دسته کلی تقسیم‌بندی شده است. این عوامل عبارت‌اند از: (۱) فعالیت‌های معیشتی؛ (۲) فعالیت‌های زیستی؛ (۳) فعالیت‌های اجتماعی؛ (۴) آداب و رسوم.

جدول ۴. الگوی کلی برای سطح‌بندی شیوه زندگی

ابعاد شیوه زندگی	مؤلفه‌ها
معیشتی	فعالیت‌های مرتبط با کار فردی، گروهی، و کارهای تولیدی
زیستی	فعالیت‌های مرتبط با خوردن، خوابیدن، تهیه وعده‌های غذایی، و ...
اجتماعی	مهمانی‌ها، ارتباطات، نحوه گذران اوقات فراغت گروهی و فردی، و ...
آداب و رسوم	آداب و رسوم محلی، اعتقادی، فرهنگی، و مذهبی

در بسیاری از مواقع در فضای هال که پس از ورودی قرار می‌گیرد، مهمانان و خویشاوندان نزدیک می‌توانند حضور پیدا کنند و حتی از آن‌ها پذیرایی می‌شود. از فضاهای عمومی مانند نشیمن و پذیرایی برای مهمانان دور و تعداد بیشتر استفاده می‌شود. باید به این نکته توجه داشته باشیم که در خانه‌هایی که فضای هال وجود ندارد - تنها ۲۰ درصد از نمونه‌ها - فعالیت‌های اجتماعی یادشده در نشیمن اتفاق می‌افتد. فضاهای عمومی در دوره‌های هفتگی یا مهمانی‌های سالانه که برای اعیاد دینی برگزار می‌شوند،

کاربرد بیشتری دارند. پس از بررسی‌ها و مشاهدات هنگام بازدید از خانه‌ها و مصاحبه‌های کوتاه با ساکنان خانه، این نتیجه به دست آمده است که محبوب‌ترین فضای خانه، فضایی است که خود اعضای خانه و همچنین، مهمان‌های صمیمی از آن استفاده می‌کنند. از هال یا نشیمن، به عنوان فضایی برای معاشرت استفاده می‌کنند که این معاشرت‌ها برای خانواده ارمنیان حیاتی است. محبوبیت، تنها ناشی از وابستگی فیزیکی به آن محدود نیست، بلکه به سبب فعالیت است که در آن انجام می‌شود؛ فعالیتی که نه تنها بارها اتفاق می‌افتد، بلکه به لحاظ معنوی نیز وابستگی ایجاد می‌کند.

جدول ۵. استفاده از فضا بر پایه ابعاد سبک زندگی در خانه‌های ارمنه

نیازها	سبک زندگی	فضا
معیشتی	- هیچ‌یک از نیازهای معیشتی خود را در خانه برطرف نمی‌کنند (کار، تهیه مواد اولیه، ...). - خارج از خانه شاغل هستند.	-
زیستی	- استراحت و خوابیدن؛ - تهیه وعده‌های روزانه؛ - صرف وعده‌های روزانه	اتاق خواب آشپزخانه آشپزخانه/هال
اجتماعی	- دورهمی روزانه دور میز قهوه؛ - دورهمی شبانه؛ - دورهمی هفتگی خانواده.	هال/نشیمن پذیرایی نشیمن و پذیرایی
آداب و رسوم	- گذاشتن درخت کریسمس؛ - شام خانوادگی اعیاد (عید پاک، کریسمس، ...)	متغیر بین هال/نشیمن/پذیرایی پذیرایی

همه خانه‌های بررسی شده، دارای فضاهای تقریباً تفکیک شده، اعم از هال، نشیمن، پذیرایی، آشپزخانه، و اتاق‌ها هستند. بعضی از آن‌ها دارای تراس هستند و نورگیر در همه آن‌ها دیده شده است. بیشتر این فضاها، با چینی‌اشکال در کنار هم قرار گرفته‌اند. برخی خانه‌ها نیز به صورت مستطیل یا مربع چیدمان شده‌اند. طراحی داخلی فضاها بیشتر بر پایه نقشه زمین و بهینه‌ترین حالت برای زمین مورد نظر انجام شده که نیازهای معمولی یک خانواده نیز در آن‌ها در نظر گرفته شده است. جدول شماره (۶) بیان‌کننده همه فضاها و عملکرد آن‌ها است.

جدول ۶. فعالیت‌ها مابه‌ازای کالبدی

نام فضا	عملکرد	زمان	میانگین ساعت در روز	افراد
اتاق خواب	- استراحت؛ - مطالعه؛	روزانه	۴	
هال	- گذرگاه اصلی برای رسیدن به فضاهای عمومی و خصوصی خانه؛ - پذیرایی از مهمان‌های بسیار نزدیک برای میز قهوه (در صورت تعداد کم)؛ - دورهمی خانواده (در صورت حضور تلویزیون در هال).	روزانه	۳ تا ۶	
نشیمن	- پذیرایی از مهمان‌های نزدیک و دور برای میز قهوه (در صورت زیاد بودن تعداد مهمان‌ها و در صورت نبودن هال)؛ - دورهمی خود خانواده (در صورت حضور تلویزیون در نشیمن)	روزانه هفتگی سالانه	۳	
پذیرایی	- مهمانی‌های شبانه؛ - ناهارهای روز جمعه اهالی خانواده؛ - مهمانی‌های اعیاد و روزهای خاص.	هفتگی سالانه		
آشپزخانه	- تدارک وعده‌های غذایی؛ - تدارک مهمانی و دورهمی‌ها؛ - صرف وعده‌های روزانه (در صورت وجود میز و صندلی)	روزانه تا سالانه	۳	
تراس	- نگهداری و مراقبت از گیاهان	روزانه	کمتر از ۱	
حیاط	- به‌عنوان پارکینگ و محل نگهداری از گیاهان در خانه‌های شمالی؛ - به‌عنوان انبار و نگهداری از گیاهان در خانه‌های جنوبی برای واحد همکف	روزانه	کمتر از ۱	

خانواده افراد درجه یک دوستان و آشنایان

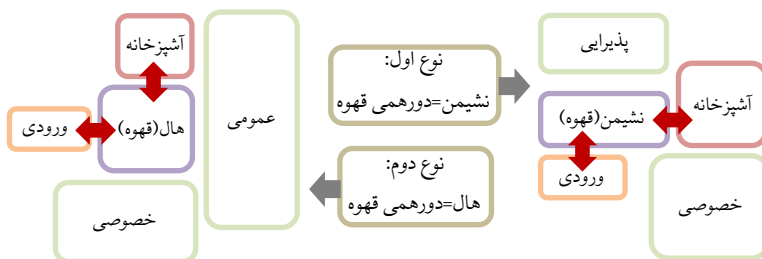
۱-۳-۴. میز قهوه: اصلی‌ترین فعالیت روزانه و هفتگی

یکی از آدابی که اساسی‌ترین و معروف‌ترین کار روزانه هر خانواده ارمنی به‌شمار می‌آید، میز قهوه آن‌ها است. قهوه نوشیدن با هم‌کیشان و به‌طورکلی، با مهمانان، از مهم‌ترین و شادی‌بخش‌ترین فعالیت‌های روزانه در خانه ارمنیان است. برپایه پژوهش‌های انجام‌شده،

نخستین محیطی که آرامنه تهران به عنوان محیط اطلاعاتی خود معرفی کردند، منزل اقوام و دوستان بود. نتایج این پژوهش‌ها با مصاحبه‌های انجام‌شده و مهم‌تر از آن با زندگی در محله و خانواده ارمنی، هماهنگی دارند. نخستین مکان ارتباطات اجتماعی، هال و نشیمن خانه‌ها است. شاید دلیل انتخاب منزل اقوام و دوستان به عنوان محیط نخست برای تبادل اطلاعات، صرف اوقات بیشتر و آسانی ارتباط در این نوع مکان‌ها باشد. افراد یک اقلیت خاص، معمولاً ترجیح می‌دهند که اوقات بیشتری را با دوستان و آشنایان خود سپری کنند. آنان در ارتباط با افرادی غیر از قوم خود، به گونه‌ای محافظه‌کارانه عمل می‌کنند و سعی می‌کنند تا حد امکان، افراد بیرون از قوم خود را به خلوت و محافل خود راه ندهند. شاید یکی از اصلی‌ترین ارکانی که در این دورهمی‌ها وجود دارد، میز قهوه باشد که آرامنه به بهانه آن، دور هم جمع می‌شوند (حتی ۲ نفر کافی است). در خانه‌ای که زنان، خانه‌دار هستند و شغلی بیرون از خانه ندارند، در نخستین ساعت‌های روز پس از سروسامان دادن به کارهای مهم خانه سعی می‌کنند که دوست یا آشنا یا اعضای خانواده مشابه خود را (خانه‌دار) ملاقات کرده و با آن‌ها هم‌صحبت شوند. اگر شاغل باشند، این اتفاق بیشتر در بعدازظهرها رخ می‌دهد که از رخدادهای محلی و فامیلی باخبر شوند، در تصمیم‌گیری‌ها کمک و نظر بخواهند یا به زبان ساده با هم وقت بگذرانند. در تحلیل خانه‌ها می‌توان گفت، در خانه‌های آرامنه، آشپزخانه و هال و در برخی موارد، نشیمن از مهم‌ترین فضاهای خانه هستند، زیرا مهم‌ترین نیاز زیستی و همچنین، مهم‌ترین نیاز اجتماعی و معاشرتی آن‌ها به‌طور روزانه در این فضاها برطرف می‌گردد. براین اساس، می‌توان نتیجه گرفت که اصلی‌ترین فضای خانه، فضایی است که خانواده در آن با هم نوع خود وقت می‌گذرانند و معاشرت می‌کند.

شکل ۴. نمونه‌ای از محل قرارگیری دورهمی قهوه در خانه‌های مورد مطالعه

۲-۳-۴. تقسیم فضایی

خانه‌ها به دو بخش عمومی و خصوصی تقسیم می‌شوند و بخش عمومی، همواره به‌جز چند نمونه محدود نسبت به بخش خصوصی، مساحت بیشتری را به خود اختصاص داده است و در برخی از موارد، بسیار نزدیک به بخش خصوصی است. در ۸۰ درصد نمونه‌ها، پس از ورود به خانه، فضایی با عنوان «هال» وجود دارد که تقسیم‌کننده فضاها است و گاهی فضای خصوصی، پیرامون آن چیده شده است. این فضا، قسمت عمومی را به بخش دیگری از خانه وصل می‌کند و همچنین، محل تقسیم خانه به فضای عمومی و خصوصی است. فضاهای عمومی شامل هال (در صورت وجود)، نشیمن، و پذیرایی و فضاهای خصوصی شامل اتاق خواب‌ها و سرویس‌ها و فضای خدماتی، شامل آشپزخانه است (جدول شماره ۵). تراس‌ها در مساحت واحد و بخش بندی فضاها در نظر گرفته نشده‌اند. درصد‌های به‌دست‌آمده از سه نوع فضا، در همه خانه‌ها یکسان نیستند و گاهی تفاوت آشکاری در میان آن‌ها دیده می‌شود. این تفاوت به دلیل تفاوت مساحت اولیه زمین و در نتیجه، پلان خانه‌ها است؛ برای مثال، گاهی در پلان‌هایی که مساحت کمتری دارند، بخش‌های عمومی خانه کمتر است و برعکس.

جدول ۷. تقسیم فضایی هر واحد خانه / درصدها

خانه	حرکت فضایی / درصدها	خانه	حرکت فضایی / درصدها
۱ غوکاسیان	 ۱۷ ۳۸ ۴۵	۲ میناسیان ^۱	 ۱۵ ۴۹ ۳۶
۳ میناسیان ۲	 ۹ ۵۵ ۳۶	۴ زارع	 ۸ ۶۰ ۳۲

خانه	حرکت فضایی / درصدها	خانه	حرکت فضایی / درصدها
۵	<p>۱۳ ۳۴ ۵۳</p>	۶	<p>۱۸ ۴۱ ۴۱</p>
۷	<p>۱۳ ۴۶ ۴۱</p>	۸	<p>۱۴ ۴۲ ۴۴</p>
۹	<p>۱۳ ۳۰ ۵۷</p>	۱۰	<p>۱۲ ۳۸ ۵۱</p>

● ورودی ● مکث (هال) ● خدماتی ● عمومی ● خصوصی ●

۳-۳-۴. ارتباط و دسترسی فیزیکی (عمق) در نحو فضا

در مبحث نحو فضا، معمولاً ۵ شاخص اصلی تحلیل می‌شوند که عبارت‌اند از: ارتباط، هم‌پیوندی، کنترل، انتخاب، و عمق (دسترسی فیزیکی). نزدیک‌ترین و مرتبط‌ترین مؤلفه‌هایی که به یافته‌های میدانی نیز بستگی دارد و می‌تواند به آن‌ها اعتبار ببخشد، شاخص «ارتباط» و «عمق دید» یا دسترسی فیزیکی است. در این بخش، پس از انتخاب ۱۰ خانه مورد مطالعه و تهیه همه مدارک، نحو فضا به کمک نرم‌افزار DepthMap انجام شده است. نرم‌افزار DepthMap، ارتباط میان فضاها را با توجه به میزان دسترسی‌هایی که به فضاهای گوناگون دارند، تعریف می‌کند. برای دستیابی به این نتایج، فهم تأثیر نظام

1. connectivity
2. visibility

فعالیت‌ها (سیستم فعالیت‌ها) بر شکل‌گیری و سازماندهی انواع فضاها در خانهٔ ارمینان تهران ضروری است (جدول شماره ۸). در این نظام، به‌جز فعالیت‌ها که ثابت هستند، بقیهٔ گزینه‌ها مانند «نوع انجام فعالیت‌ها» به فرهنگ و سبک زندگی ساکنان خانه وابسته است. همچنین، عمق دید هر خانه از در ورودی واحد تحلیل شده و داده‌های به‌دست‌آمده در جدول‌های شماره (۱۰) و (۱۱) نمایش داده شده است.

جدول ۸. ارتباط نظام فعالیت‌ها (فعالیت‌های عمده) با سازمان فضایی و کالبد خانهٔ ارامنه در محله نارمک تهران

فعالیت	چگونگی انجام	فعالیت‌های وابسته	معنی فعالیت	بیان کالبدی
آماده‌سازی وعده‌های غذا	- آشپزی کردن و استفاده از امکانات آشپزخانه - تهیه مواد اولیه غذا بیرون از خانه	- خرید از بیرون از خانه و آوردن آن‌ها به آشپزخانه	- مهمان‌نوازی؛ - فعالیت‌های روزانه - عضو خانه‌دار	- آشپزخانه - محله
غذا خوردن	- جمع شدن دور میز، گاهی در آشپزخانه یا ناهارخوری یا همان هال، اگر میز ناهارخوری در آن قرار داشته باشد (نبودن فرهنگ «سفره» و روی زمین نشستن)	- آماده‌سازی غذا - جمع شدن اعضای خانواده دور میز	- استحکام روابط - افزودن بر رفع نیاز زیستی	- آشپزخانه - ناهارخوری
استراحت/خوابیدن	- تعویض لباس و آماده کردن تخت برای خوابیدن - خوابیدن روی تخت (نخوابیدن روی زمین)	- استفاده از کمد اتاق خواب؛ - مرتب‌سازی و جمع کردن تخت - پیش و پس از خواب	- آرامش - زود بیدار شدن و حضور فعال	- اتاق خواب
پذیرایی از مهمان (هفتگی)	- آماده‌سازی میز وابسته به نوع مهمان و ساعت بازدید - استقبال از مهمان - نشستن دور میز - خوردن قهوه، شیرینی و میوه در دوره‌می قهوه (صبح و بعدازظهر مهمان قهوه/ظهر و شب مهمان ناهار و شام) - آماده‌سازی قهوه پس از رسیدن مهمان - سپری کردن باقی‌مانده زمان با گفت‌وگو و معاشرت و صحبت‌های روزانه (بیشتر دربارهٔ مسائل اجتماعی)	- خرید از بیرون از خانه - تمیز نگه داشتن فضا - آوردن مواد لازم به خانه یا استفاده از مواد داخل خانه	- مهمان‌نوازی - رفع نیاز به معاشرت با هم‌کیشان - اطلاع از فعالیت‌ها و رویدادهای - درون‌گروهی - خرد جمعی و مشورت - تقویت احساس - عضویت درون‌گروهی	- هال - نشیمن

فعالیت	چگونگی انجام	فعالیت‌های وابسته	معنی فعالیت	بیان کالبدی
پذیرایی از مهمان (اعیاد سالانه)	<ul style="list-style-type: none"> - آماده‌سازی میز - استقبال از مهمان - گرفتن کادو از مهمان در بازدید اعیاد سال نو و عید پاک - نشستن دور میز - خوردن انواع غذاها - پذیرایی از مهمان‌ها با غذاهای معمول اعیاد (بعضی از اعیاد رسوم غذایی دارند) - صحبت و آواز خواندن دور میز غذا 	<ul style="list-style-type: none"> - خرید از بیرون از خانه - آوردن مواد لازم به خانه - تمیز نگه داشتن فضا 	<ul style="list-style-type: none"> - مهمان‌نوازی - رفع نیاز به معاشرت با هم‌کیشان - احترام و زنده نگه داشتن آداب و رسوم آبا و اجدادی - استحکام هویت - استحکام روابط 	پذیرایی
دور هم جمع شدن خانواده	<ul style="list-style-type: none"> - جمع شدن اکثر افراد خانواده در هنگام عصر و پس از آمدن همه به خانه - آماده‌سازی میز مختصر میوه و چای یا قهوه 	<ul style="list-style-type: none"> - آوردن مواد لازم از آشپزخانه بر روی میز 	<ul style="list-style-type: none"> - استحکام روابط خانوادگی - خرد جمعی - شکل‌دهی و نگهداری هویت اجتماعی و ملی 	<ul style="list-style-type: none"> - حال - نشیمن
زندگی دینی	<ul style="list-style-type: none"> - مناجات و خلوت کردن در اتاق - رفتن به کلیسای محله بعد از ظهرهای یکشنبه - رفتن به کلیسای محله در اعیاد سالانه (عمدتاً کریسمس و عید پاک) 	<ul style="list-style-type: none"> - کتاب خواندن - دعا کردن - فعالیت‌های خارج از خانه 	<ul style="list-style-type: none"> - تقویت احساس عضویت درون‌گروهی - حفظ آداب و رسوم - آرامش 	<ul style="list-style-type: none"> - اتاق خواب - حال - محله
زندگی فرهنگی (ملی)	<ul style="list-style-type: none"> - معاشرت با اعضای دیگر در مراکز فرهنگی (باشگاه محله) - انجام فعالیت‌های دسته‌جمعی در روزهای خاص تقویم ارامنه (مانند ماه آوریل برای مراسم یادبود نسل‌کشی ارامنه) - فعالیت‌های داوطلبانه در مدارس و باشگاه‌ها 	<ul style="list-style-type: none"> - بیشتر شامل فعالیت‌های خارج از خانه - آماده‌سازی بخشی از خدمات داوطلبانه - مانند تهیه غذا در خانه 	<ul style="list-style-type: none"> - تقویت احساس عضویت درون‌گروهی - شکل‌دهی و حفظ هویت اجتماعی و ملی - استحکام اهداف ملی 	<ul style="list-style-type: none"> - محله

فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران

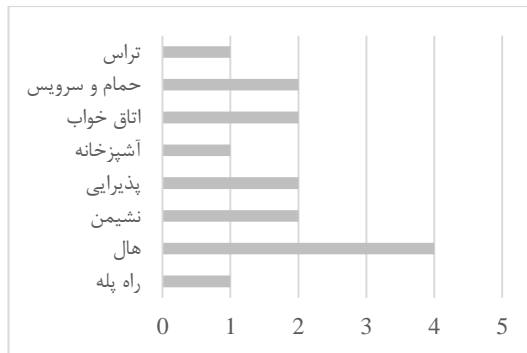
۱۸۰

دوره ۱۴، شماره ۲
تابستان ۱۴۰۰
پیاپی ۵۴

جدول ۹. تحلیل «ارتباط» فضایی در خانه‌های آرامنه محله نارمک تهران

نام	توده فضایی خانه	گراف «ارتباط» فضاها	نام	توده فضایی خانه	گراف «ارتباط» فضاها
غوکاسیان			قربیان		
میناسیان ۱			صفریان		
میناسیان ۲			پیرنظری		
زارع			باباخانی		
نرمسیان			شاهبندی		

بیشترین ● کمترین ●

نمودار ۱. میانگین عددی «ارتباط» فضایی در خانه‌های آرامنه

جدول ۱۰. تحلیل «دسترسی فیزیکی» (از ورودی) در خانه‌های آرامنه محله نارمک تهران

نام	توده فضایی خانه	دسترسی فضایی از در ورودی	نام	توده فضایی خانه	دسترسی فضایی از در ورودی
غوکاسیان			قریبیان		
میناسیان ۱			صفریان		
میناسیان ۲			پیرنظری		
زارع			باباخانی		
نرسیسیان			شاهبندری		

● عمق دسترسی فیزیکی (عمق دید) از درب ورودی واحد مسکونی

فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران

۱۸۲

دوره ۱۴، شماره ۲

تابستان ۱۴۰۰

پیاپی ۵۴

جدول ۱۱. «دسترسی فیزیکی» و «خوانایی» خانه‌های ارمنی مورد مطالعه در شهر تهران

نام	دسترسی فیزیکی (از ورودی)	دسترسی فیزیکی (عمق. متریک)	خوانایی	نام	دسترسی فیزیکی (از ورودی)	دسترسی فیزیکی (عمق. متریک)	خوانایی
غوکاسیان	۱۳/۷۷	۱۱/۵	۰/۷۷	قریبیان	۹	۰/۹۲	
میناسیان ۱	۳۳/۸۲	۱۱/۷۲	۰/۹۵	صفریان	۱۴	۰/۹۲	
میناسیان ۲	۱۱	۷/۳	۰/۸۳	پیرنظری	۱۴/۲	۰/۸۶	
زارع	۱۷/۸۳	۱۲/۳۷	۰/۷۷	باباخانی	۳۲/۹	۰/۹۳	
نرسیسیان	۲۱/۳	۱۱	۰/۷۲	شاهبندری	۲۰/۷	۰/۷۱	

با توجه به نظام فعالیت‌ها در خانه‌های ارمنه تهران و همچنین، تحلیل‌های نحو فضا در نرم‌افزار DepthMap می‌توان نتیجه گرفت که ارتباطات فضایی با پیش‌فرض‌هایی که در پژوهش‌های میدانی به دست آمده بود، همخوانی دارد. بیشترین ارتباط فضایی را در فضاهایی مانند هال و نشیمن می‌توان مشاهده کرد که پررفت‌وآمدترین فضاها هستند و فعالیت‌های بیشتری در آن‌ها نسبت به فضاهای دیگر انجام می‌شود. فضاهایی که در گراف ارتباط بیشتری برای آن‌ها نمایش داده شده است، در واقع، محیط‌هایی برای ماندن، معاشرت کردن، و رفتن به فضاهای دیگر هستند. آن‌ها هم تقسیم‌کننده و هم فضای مکث هستند که پویاترین نقاط در خانه نیز به‌شمار می‌آیند. کمترین ارتباط به فضاهایی مانند اتاق خواب، سرویس بهداشتی، و بالکن‌ها مربوط است که در واقعیت نیز چنین است. در این فضاها، فعالیت‌های کمتری را می‌توان مشاهده کرد. همان‌گونه که پیشتر نیز گفته شد، اهمیت و محبوبیت فضاهای خانه ارمنیان، جنبه‌ای معنوی و گاهی فیزیکی دارد که بیشتر تحت تأثیر رفت‌وآمدها، آداب‌ورسوم و فعالیت‌های اجتماعی و فردی است.

بر پایه یافته‌های مربوط به «مساحت دسترسی فیزیکی» یا «عمق دید» از در ورودی خانه‌ها، در بسیاری از خانه‌های مورد مطالعه، بیشتر فضاهای عمومی و در مواردی بسیار کم، فضاهای خصوصی، پس از ورود به خانه در معرض دید هستند. همچنین، با تحلیل خوانایی خانه‌ها - دورترین فضایی که از در ورودی خانه می‌توان دید یا به بیان دیگر، بیشترین فاصله را دارد - می‌توان دریافت که اکثر اتاق‌های خواب و فضاهای نیمه‌باز مانند بالکن‌ها، بیشترین فاصله را به لحاظ ارتباط بصری دارند و جزء ناخواناترین فضاها هستند.

نتیجه گیری

فرهنگ و هرآنچه به آن مربوط می شود، پشتوانه و به نوعی معرف تاریخ و هویت و نحوه زندگی فرد در خانه و جامعه است. با توجه به این اصل که خانواده، نخستین اجتماع است، سبکی که حاصل صدها سال زندگی و معاشرت است، در نحوه زندگی او نیز بازتاب می یابد. فرهنگ سبک زندگی، مؤلفه های بسیاری دارد و از آنجاکه انسان به طور بدیهی، موجودی اجتماعی است، نحوه معاشرت با هم نوع او بیان کننده اصول مهمی است که می تواند به ما در شناخت او و زندگی و سرانجام، خانه اش کمک کند. نحوه رویارویی فرد با مسائل هویتی و قومی، و همچنین، رفتارش با افرادی که به محل زندگی او آمدوشد دارند و با وی وقت می گذرانند، می تواند حرکت فضایی، قرارگیری او و خانواده هنگام مهمانی و همچنین، در خلوت را تعریف یا دست کم نمایان کند.

بررسی رابطه دوسویه شیوه زندگی آرامنه و خانه های آن ها در یکی از محله های ارمنی نشین تهران نشان داد که فضا و کاربرد آن براساس شیوه زندگی، در خانه های مورد بررسی ویژگی هایی دارند که تقریباً میان همه نمونه ها مشترک هستند و می توان آن ها را به صورت زیر شرح داد:

• ساختار کالبدی، تحت تأثیر شکل زمین به وجود آمده و تأثیرپذیری آن از شیوه زندگی آرامنه به نسبت کمتر است؛

• انسجام جامعه آرامنه تا حد زیادی ناشی از پایداری به اصول و عرف جامعه است که سبب معاشرت بیشتر و وابستگی آن ها به یکدیگر و همچنین، جمع شدن افراد در اعیاد و مراسم می شود. این مراسم، چون پرجمعیت تر از رفت و آمدهای روزانه هستند، و مانند سال نو و کریسمس، نمادهایی در خانه دارند، در پذیرایی و دور یک میز بزرگ شکل می گیرند؛

• آرامنه توانسته اند در فضاهای سکونت خود به یک رابطه باثبات و محافظه کارانه دست یابند و سبک زندگی شان را مدیریت کنند. در واقع، آن ها به لحاظ ارتباطی، حریم های بسته تر و محدودتری دارند. آرامنه در انتخاب افرادی که با آن ها رفت و آمد می کنند، بسیار محافظه کار هستند و می توان گفت، به جز چند نفر «دوست»، بقیه افرادی که با آن ها رفت و آمد می کنند، از هم کیشان خودشان هستند. به همین دلیل است که فضاهای

خصوصی مانند اتاق خواب‌ها در پیرامون فضای هال یا نشیمن قرار گرفته‌اند و مهمان‌ها به راحتی در این فضا حضور می‌یابند. حتی در بعضی از خانه‌ها، هال و در صورت نبودن آن، نشیمن، جزء نخستین فضاها پس از ورود به خانه است. این به آن معنا نیست که برای آرامنه حریم‌ها تعریفی ندارند، بلکه گواه اعتماد و راحتی ذاتی میان هم‌کیشان است؛

• عملکردها به طور مستقیم، تابع شیوه زندگی روزمره اعضای خانه است؛ برای مثال، استفاده از هال و نشیمن به عنوان محبوب‌ترین فضا که بسیاری از معاشرت‌ها در آن انجام می‌شود، یا استفاده از پذیرایی برای جمع شدن تعداد بیشتری از اعضای خانواده در اعیاد سالانه و مراسم دینی، نمونه دیگری از عملکرد فضاها بر پایه سبک زندگی آرامنه است؛

• مهم‌ترین فضایی که آرامنه در آن از اخبار جامعه خودشان آگاه می‌شوند، جمع‌های خانوادگی، دوستان، و آشنایان ارمنی‌شان است و این اتفاق نیاز به محلی دارد که افراد در آن به بهانه‌ای جمع شوند و برای ۲-۳ ساعت، معاشرت و گفت‌وگو کنند و آن، فضای هال یا نشیمن خانه است که در ساعت‌هایی از روز به میز قهوه و جمع شدن حتی دو نفر با هم اختصاص داده می‌شود؛

• نمی‌توان نکته‌ای درباره «تأثیر شیوه زندگی بر کالبد بیرونی» مطرح کرد، زیرا الگوی خانه‌ها مانند خانه‌های غیرارمنی همین محله است و تفاوتی با آنها ندارد. همچنین، در نما یا ساختار بیرونی خانه‌ها، عناصر هویت‌بخشی که ساکنان آن‌ها را از خانه‌های دیگر جدا کند، وجود ندارد.

براین اساس، در طراحی خانه برای خانواده‌های ارمنی تهران، موارد زیر پیشنهاد می‌شود:

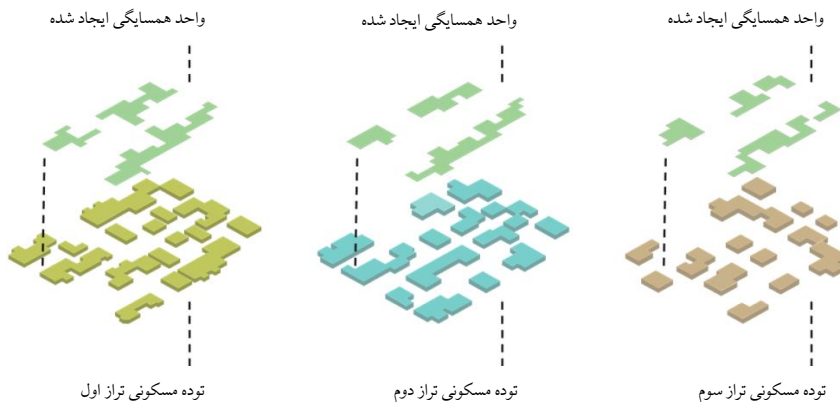
• برای حفظ زندگی جمعی، که یکی از مهم‌ترین ابعاد زندگی فرد ارمنی است - چه بسا که امروزه بسیار کم‌رنگ شده است - بهتر است در محله‌ای که آن‌ها زندگی می‌کنند، مکان‌های باز و نیمه‌باز طراحی شود که افراد هنگام برقراری ارتباط با دوستانشان در آن احساس امنیت کنند. مکان‌هایی مانند میدان‌های این منطقه به خودی خود، فضای اجتماعی‌ای را تشکیل داده‌اند، اما به دلیل عمومی بودن آن‌ها، غیرارامنه نیز در آن‌ها جمع می‌شوند و معاشرت می‌کنند. همچنین، لازم است به ایده حیات اصلی و بزرگ میان بلوک‌های مسکونی توجه شود؛

- پیشنهاد می‌شود، بر پایه سبک زندگی جمعی ارامنه تهران که از جامعه‌ای دیاسپورایی و از وابستگی‌های شدید درون اجتماعی سرچشمه می‌گیرد، فضاهای اجتماعی بسیاری پیش‌بینی شود. این فضاها به صورت جدا افتاده و تعریف شده نباشند و کاملاً با واحدهای مسکونی ترکیب شوند؛ به گونه‌ای که از کنار هم قرار گرفتن خانه‌های واحدهای همسایگی به وجود آمده و به عنوان فضای جمعی خردمقیاس تشکیل شوند. این واحدهای همسایگی، نیمه خصوصی نبوده، بلکه نیمه عمومی هستند و می‌بایست به گونه‌ای در کنار هم قرار گیرند که در دسترس باشند؛
- به منظور رعایت حریم‌های عمیق و بسیار تعریف شده ارامنه برای افراد غیرارمنی، فضاهای عمومی و خصوصی خانه‌ها می‌تواند بیشتر تفکیک شود تا حتی زمانی که مهمان غیرارمنی به خانه می‌آید، موضوعیتی برای افراد خانه و همچنین، فرد غیرارمنی - بسیاری اوقات ایرانی / مسلمان - نداشته باشد؛
- بهتر است در فضاهای پذیرایی بزرگ‌تر، یعنی پذیرایی و نشیمن، مکان‌هایی برای عناصری که در اعیاد از آن‌ها استفاده می‌شود - مانند درخت کرسمس - در نظر گرفته شود؛
- بهتر است حال خانه‌های ارمنی، به عنوان فضایی که عملکردهای اصلی جمعی خانواده در آن رخ می‌دهد، بزرگ‌تر از ابعاد معمولی در فرهنگ‌های دیگر باشد.

تصویر ۱۵. واحدهای همسایگی تشکیل شده از کنار هم قرار گرفتن خانه‌ها

منابع

- آصفی، مازیار؛ و ایمانی، الناز (۱۳۹۳). ریشه‌یابی و شناخت عوامل دگرگون‌ساز روح معماری گذشته ایران در گذر زمان، اصالت گذشته، تازگی اکنون. هویت شهر، ۱۹، ۶۳-۷۶.
- آصفی، مازیار؛ و ایمانی، الناز (۱۳۹۵). بازتعریف الگوهای طراحی مسکن مطلوب ایرانی-اسلامی معاصر با ارزیابی کیفی خانه‌های سنتی. مجله پژوهش‌های معماری اسلامی، ۴(۲)، ۷۳-۵۶.
- افشاری، محسن؛ پوردیبهیمی، شهرام؛ و صالح صدق‌پور، بهرام (۱۳۹۴). سازگاری محیط با روش زندگی انسان؛ یک چارچوب نظری، یک مطالعه موردی. فصلنامه مسکن و محیط روستا، ۳۴(۱۵۲)، ۱۶-۳.
- افشاری، محسن؛ و پوردیبهیمی، شهرام (۱۳۹۵). مقیاس‌های روش زندگی در مسکن. فصلنامه مسکن و محیط روستا، ۳۵(۱۵۴)، ۱۶-۳.
- امینی، ندا؛ و نوروزیان‌پور، هیربد (۱۳۹۳). خلوت و محرمیت: شناخت تفاوت‌ها و شباهت‌های این دو مفهوم در معماری و شهرسازی. مطالعات شهر ایرانی اسلامی، ۱۵، ۹۹-۱۰۷.
- ایلکا، شاهین؛ منصوری، بهروز؛ نصیرسلامی، سیدمحمدرضا؛ و صارمی، سیدعلی‌اکبر (۱۳۹۴). تبیین مفهوم مسکن و سکونت در رویکرد پدیدارشناسی و رهیافت پارادایم‌های فرهنگی زیستی. مدیریت شهری، ۳۹، ۱۸۸-۱۶۵.
- بشیر، حسن؛ و سلیمان‌زاده، علی (۱۳۹۳). نظریه هم‌فرهنگی و گروه‌های هم‌فرهنگ: مطالعات مناسبات آرامنه در ایران. مطالعات میان‌فرهنگی، ۲۱، ۱۲۳-۱۴۴.
- بشیر، حسن؛ و فائق، سحر (۱۳۹۳). نگرش سنجی آرامنه نسبت به ارتباطات بین فرهنگی آرامنه و مسلمانان ساکن شهر اصفهان در سال ۱۳۹۲ (مطالعه موردی: آرامنه ساکن شهر اصفهان). مطالعات میان فرهنگی، ۸(۲۰)، ۳۸-۹.
- بلوکی، سجاده؛ و اخوت، هانیه (۱۳۹۴). بررسی تطبیقی تشابهات و تمایزات خانه‌های مسلمانان زرتشتیان در یزد. مطالعات شهر ایرانی اسلامی، ۶(۲۲)، ۶۶-۵۱.
- بماتیان، محمدرضا؛ غلامی رستم، نسیم؛ و رحمت‌پناه، جنت (۱۳۸۹). عناصر هویت‌ساز در معماری سنتی خانه‌های ایرانی «نمونه موردی خانه رسولیان یزد». نشریه مطالعات هنر اسلامی، ۱۳، ۵۵-۶۸.
- بیگدلی، زاهد؛ و پورموسوی، زهرا (۱۳۹۶). بررسی رفتار اطلاع‌یابی زندگی روزمره و محیط‌های اطلاعاتی آرامنه شهر تهران. تعامل انسان و اطلاعات، ۴(۴)، ۶۳-۵۲.
- پاسدروماجیان، هراند (۱۳۷۷). تاریخ ارمنستان (مترجم: محمد قاضی). تهران: انتشارات زرین.
- بطروشیان، آرپیار (۱۳۹۶). جابه‌جایی ارمنیان در تهران. مجله معمار، ۱۰۲، ۱۱-۴.

تبریزی نور، نسیم؛ فلامکی، محمدمنصور؛ و بهاری اویلق، مهدی (۱۳۹۵). جستاری به تعاملات فضا، فرهنگ و هویت ایرانی در تقابل با مفاهیم بنیادی معماری ایرانی. ماهنامه شبک، ۲ (۴ و ۵)، ۱۱۹-۱۲۳.
حائری، محمدرضا (۱۳۷۵). طراحی مسکن امروزی و اصول معماری خانه‌های سنتی. آبادی، ۲۳، ۱۹-۲۸.
خاک‌پور، مژگان؛ و شیخ مهدی، علی (۱۳۹۰). بررسی تاثیر فرهنگ و تغییرات اجتماعی بر مسکن روستایی گیلان. مدیریت شهری، ۲۷، ۲۴۵-۲۲۹.

درور، آرماند (۱۳۹۶). آرامنه معمار ایران. مجله معمار، ۱۰۲، ۴-۲.

رسولی، محمد (۱۳۹۴). نگاهی به روابط برون گروهی دیاسپورای ارمنی با تکیه بر مفهوم حافظه جمعی (مطالعه‌ای انسان‌شناختی در آرامنه ایران). فصلنامه علوم اجتماعی، ۷۰، ۳۶۸-۳۱۳.

سالک، سمانه؛ قرائتی، مهران؛ و اولیاء، محمدرضا (۱۳۹۱). مطالعه تطبیقی خانه‌های بازرگانان ارمنی و مسلمان اصفهان سده‌های یازدهم تا سیزدهم هجری قمری. نشریه مطالعات تطبیقی هنر، ۲ (۴)، ۵۳-۶۸.

شصتی، شیما؛ و فلامکی، محمدمنصور (۱۳۹۳). رابطه میان سبک زندگی و مسکن ایرانی؛ با تکیه بر نظریه جامعه کوتاه‌مدت و نظریه راهبرد و سیاست سرزمینی جامعه ایران. فصلنامه مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی، ۶ (۳)، ۱۳۷-۱۱۷. Doi: 10.7508/ISIH.2014.23.005

عربی، زهرا؛ طاوسی، سمیرا؛ و موسوی، سمیه سادات (۱۳۹۵). حس تعلق محله‌ای و نقش آن در مشارکت اجتماعی؛ مورد مطالعه تهران، محله آرامنه الف. مطالعات توسعه اجتماعی ایران، ۹ (۱)، ۲۱-۳۳.

فلاحی، علیرضا؛ و مهدی‌پور، هاله (۱۳۹۳). نقش سنت و باور در تغییرات کالبدی بازسازی مسکن پس از زلزله ۱۳۸۴ جزیره قشم روستای گورزین. نشریه هنرهای زیبا- معماری و شهرسازی، ۱۹ (۴)، ۳۷-۴۶.
doi: 10.22059/jfaup.2015.55694

مداحی، سیدمهدی؛ و معاریان، غلامحسین (۱۳۹۵). تجزیه و تحلیل پیکره‌بندی فضایی خانه‌های بومی با رویکرد نحو فضا؛ نمونه موردی شهر بشرویه. مسکن و محیط روستا، ۱۵۶، ۶۶-۴۹.

مهدوی، سیدمحمدصادق؛ و توکلی قینانی، فرحناز (۱۳۸۸). هویت قومی آرامنه: مطالعه جامعه‌شناختی عوامل مؤثر در استمرار قومی آرامنه (مطالعه روی آرامنه تهران). پژوهش‌نامه علوم اجتماعی، ۳ (۴)، ۷۱-۱۰۱.

ناری قمی، مسعود؛ و عباس‌زاده، محمدجواد (۱۳۹۳). مهمان در خانه: یک بررسی تطبیقی میان ایران و غرب در آستانه دوران مدرن (نمونه موردی: مسکن دوره قاجاری تبریز). فصلنامه پژوهش‌های معماری اسلامی، ۲ (۲)، ۹۳-۱۰۹.

نقی‌زاده، محمد (۱۳۸۱). تأثیر معماری و شهر بر ارزش‌های فرهنگی. هنرهای زیبا، ۱۱، ۷۶-۶۲.

یزدانفر، سیدعباس؛ حسینی، سیدباقر؛ و زرودی، مصطفی (۱۳۹۲). فرهنگ و شکل خانه (مطالعه موردی: خانه‌های سنتی شهرستان تنکابن و رامسر). مسکن و محیط روستا، ۱۴۴، ۳۲-۱۷.

یزدانفر، سیدعباس؛ و ضرابی‌الحسینی، مهسا (۱۳۹۴). تأثیر شیوه زندگی بر سازمان فضایی خانه؛ مطالعه موردی شهرستان ارومیه. نشریه انجمن علمی معماری و شهرسازی ایران، ۶(۲)، ۶۱-۴۵. doi: 10.30475/ISAU.2016.62007

Beamish, J. O., Carucci Goss, R., & Emmel, J. (2001). Lifestyle influences on housing preferences. *Housing and Society*, 28(1-2), 1-28. doi: 10.1080/08882746.2001.11430459

Beck, R. J., & Teasdale, P. (1978). Dimensions of social life style in multiple dwelling housing. In *Design for Communitality and Privacy* (pp. 225-251). Boston: Springer. doi: 10.1007/978-1-4613-2853-7_15

Jabareen, Y. (2005). Culture and housing preferences in a developing city. *Environment and behavior*, 37(1), 134-146. doi: 10.1177/0013916504267640

Lee, H. J., Carucci Goss, R., & Beamish, J. O. (2007). Influence of lifestyle on housing preferences of multifamily housing residents. *Housing and Society*, 34(1), 11-30. doi:10.1080/08882746.2007.11430542

Mahmud, S. A., Ahmad, A. S., & Abdullah, A. M. (2012). Lifestyle orientation and the residential environment: an exploratory review. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 49, 304-309. doi:10.1016/j.sbspro.2012.07.028

Ozaki, R. (2002). Housing as a reflection of culture: Privatised living and privacy in England and Japan. *Housing studies*, 17(2), 209-227. doi: 10.1080/02673030220123199

Ozdemir, I. M., & Gencosmanoglu, A. B. (2007). Metamorphism in culture and housing desing: Turkey as an example. *Building and Environment*, 42(3), 1445-1452. doi:10.1016/j.buildenv.2005.12.007

Rapoport, A. (1998). Using "culture" in housing design. *Housing and society*, 25(1-2), 1-20. doi: 10.1080/08882746.1998.11430282

Rapoport, A. (2000). Theory, culture and housing. *Housing, Theory and Society*, 17(4), 145-165. doi: 10.1080/140360900300108573

Salama, A. M., Wiedmann, F., & Ibrahim, H. G. (2017). Lifestyle trends and housing typologies in emerging multicultural cities. *Journal of Architecture and Urbanism*, 41(4), 316-327. doi: 10.3846/20297955.2017.1415773

Veal, A. J. (1993). The concept of lifestyle: a review. *Leisure Studies*, 12(4), 233-252.

